

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА**

Каразінський банківський інститут

Кафедра: **Банківського бізнесу та фінансових технологій**
Спеціальність: **072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок**
Освітня програма: **Фінансові технології та банківський менеджмент**
Група: **АФ-22М заочна форма навчання**

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:
СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

здобувача вищої освіти **Лебединської Євгенії Миколаївни**

Кваліфікаційна магістерська робота допущена до захисту рішенням кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій

Протокол № 4 від «25» листопада 2024 р.

Завідувач кафедри
д.е.н., професор

_____ **Г.М. Азаренкова**

Науковий керівник
к.е.н., доцент

_____ **І.В. Бітнер**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет: **Каразінський банківський інститут**
Кафедра: **Банківського бізнесу та фінансових технологій**
Спеціальність: **072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок**
Освітня програма: **Фінансові технології та банківський менеджмент**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри банківського бізнесу та фінансових послуг, доктор економічних наук, професор
_____ **Г.М. Азаренкова**
«25» вересня _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

Лебединської Євгенії Миколаївни
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

1. Тема роботи «СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ».

керівник роботи к.е.н., доц. БІТНЕР І.В.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «20» вересня 2024 року № 4601-5/2995
та від «01» жовтня 2024 року № 4601-5/3151

2. Строк подання студентом роботи «18» листопада 2024 року

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

У розділі 1: розкрити теоретичні основи фінансової безпеки банку, визначити сутність та значення цього поняття, а також охарактеризувати механізм забезпечення фінансової безпеки банків в умовах сучасного ринку. Проаналізувати правові аспекти, які формують основу для захисту банківської діяльності, і розкрити значення нормативно-правового забезпечення банківської системи.

У розділі 2: дослідити організацію системи забезпечення фінансової безпеки на прикладі АТ «Перший Український Міжнародний Банк». Оцінити стан банківської системи України з огляду на загрози фінансовій безпеці, провести

аналіз основних фінансових показників банку та виявити ключові ризики, що впливають на його безпеку.

У розділі 3: розробити рекомендації та заходи для підвищення рівня фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк». Розрахувати інтегральний показник фінансової безпеки банку, визначити напрями вдосконалення його фінансової стійкості та сформулювати методичні рекомендації для зменшення ризиків та посилення безпеки в умовах ринкової нестабільності.

4. План роботи

№ з/п	Назва етапів роботи
1.	Вибір теми КМР
2.	Затвердження плану і завдання КМР
3.	Виконання КМР
4.	Подача на кафедру КМР для перевірки на наявність запозичень з інших документів
5.	Проходження процедури допуску до захисту КМР
6.	Захист КМР

5. Дата видачі завдання «25» вересня 2024 року

Здобувач

_____

підпис

Є.М. Лебединська

Керівник роботи

_____

підпис

І.В. Бітнер

РЕФЕРАТ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ
«СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ»
ЛЕБЕДИНСЬКОЇ ЄВГЕНІЇ МИКОЛАЇВНИ

Кваліфікаційна магістерська робота містить 78 сторінок, 9 таблиць, 16 рисунків, список літератури з 90 найменувань, 2 додатки.

Об'єктом дослідження є система забезпечення фінансової безпеки банківської установи.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти забезпечення фінансової безпеки на прикладі АТ «Перший Український Міжнародний Банк» (ПУМБ).

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає в узагальненні теоретичних основ, аналізі підходів до забезпечення фінансової безпеки банків з урахуванням сучасних тенденцій, а також розробці напрямків її вдосконалення на прикладі АТ «ПУМБ».

Завданнями кваліфікаційної магістерської роботи є:

- дослідити економічну сутність фінансової безпеки, її місце в загальній системі безпеки банків, включаючи основні складові та функціональну структуру;
- розкрити сутність механізму забезпечення фінансової безпеки банків та визначити ключові аспекти його реалізації;
- проаналізувати аспекти правового забезпечення фінансової безпеки банків та їх значення для стабільності банківської системи;
- розглянути АТ «ПУМБ» з акцентом на його діяльність, показники та ринкові позиції;
- провести аналіз стану банківської системи України щодо фінансової безпеки та впливу макроекономічних факторів;
- здійснити аналіз основних фінансових показників АТ «ПУМБ» та виявити загрози його фінансовій безпеці;
- розрахувати інтегральний показник фінансової безпеки АТ «ПУМБ» та оцінити його відповідність сучасним вимогам;
- визначити основні шляхи вдосконалення фінансової безпеки АТ «ПУМБ» з урахуванням виявлених загроз та можливостей;
- розробити рекомендації для покращення фінансової безпеки АТ «ПУМБ» зважаючи на інновації та сучасні виклики.

За результатами дослідження сформульовані теоретичні положення та практичні рекомендації, які спрямовані на вдосконалення заходів фінансової безпеки банку, підвищення його стійкості до ризиків та покращення управління фінансовими ресурсами.

Одержані результати можуть бути використані у практиці забезпечення фінансової безпеки українських банків і сприятимуть розвитку стабільної банківської системи країни.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, БАНКІВСЬКА СИСТЕМА, РИЗИКИ, ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ, БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ.

ABSTRACT
ON QUALIFICATION MASTER'S WORK
«THE SYSTEM OF ENSURING THE FINANCIAL SECURITY FOR A BANK»
OF
LEBEDYNSKA YEVHENIIA MYKOLAIVNA

Qualification Master's Work contains 78 pages, 9 tables, 16 figures, 90 references, 2 appendices.

Object of research is the financial security system of a banking institution.

Subject of research is the theoretical-methodological and practical aspects of ensuring financial security based on the example of JSC «First Ukrainian International Bank» (FUIB).

Purpose of qualification master's work is to generalize the theoretical foundations, analyze approaches to ensuring the financial security of banks considering current trends, and develop directions for its improvement based on the example of JSC «FUIB».

Tasks of qualification master's work are:

- to explore the economic essence of financial security, its role in the overall banking security system, including its main components and functional structure;
- to reveal the essence of the financial security mechanism in banks and identify key aspects of its implementation;
- to analyze the legal framework of financial security in banks and its significance for the stability of the banking system;
- to examine JSC «FUIB» with a focus on its operations, indicators, and market positions;
- to analyze the state of Ukraine's banking system in terms of financial security and the impact of macroeconomic factors;
- to analyze the key financial indicators of JSC «FUIB» and identify threats to its financial security;
- to calculate the integrated financial security indicator for JSC «FUIB» and assess its compliance with current requirements;
- to identify the main ways to improve the financial security of JSC «FUIB» considering the identified threats and opportunities;
- to develop recommendations for enhancing the financial security of JSC «FUIB», taking into account innovations and modern challenges.

According to results of the research, the theoretical propositions and practical recommendations were formulated to improve financial security measures, enhance the bank's resilience to risks, and optimize financial resource management.

The obtained results can be used in the practice of ensuring financial security in Ukrainian banks and contribute to the development of a stable banking system in the country.

KEY WORDS: FINANCIAL SECURITY, BANKING SYSTEM, RISKS, FINANCIAL STABILITY, BANKING ACTIVITIES.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ.....	8
1.1. Економічна сутність фінансової безпеки та її місце в загальній системі безпеки банків.....	8
1.2. Сутність механізму забезпечення фінансової безпеки банків.....	15
1.3. Аспекти правового забезпечення фінансової безпеки банків.....	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК».....	27
2.1. Загальна характеристика банку АТ «Перший Український Міжнародний Банк».....	27
2.2. Аналіз сучасного стану банківської системи України в контексті рівня фінансової безпеки банків.....	33
2.3. Аналіз основних показників банку АТ «Перший Український Міжнародний Банк» та ідентифікації ключових загроз для фінансової безпеки банку.....	39
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА СИСТЕМИ ЗАХОДІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ.....	45
3.1. Розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк».....	45
3.2. Визначення шляхів вдосконалення фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк».....	52
3.3. Розробка методичних рекомендацій щодо забезпечення фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк».....	58
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Фінансова безпека банку є одним з ключових аспектів розвитку держави, так як від цього залежить надходження інвестицій, надання кредитування західними та внутрішніми інвесторами та фінансова стабільність країни. На сьогодні, значущість банківської сфери неймовірна важлива для розвитку країни. В сучасних реаліях, Україна має протистояти не тільки зовнішнім викликам та загрозам, а й внутрішнім.

Фінансова безпека має безліч загроз з якими вона стикається щодня, а саме: проведення шахрайських дій за рахунками клієнтів банківської установи, грабування цінностей банку як з каси так і інкасаторських машин, неповернення кредитів позичальниками. Без можливості їх виявлення та вирішення цих загроз фінансова система банку може бути в складному положенні, саме тому не зможе гарантувати безпеку своїм клієнтам.

Аби мати змогу гарантувати безпеку клієнтам, банки повинні створювати департаменти (служби), що будуть здійснювати цілодобовий моніторинг фінансових операцій, що відбувається в середині банку для убезпечення від можливих наявних та нових ризиків для подальшого функціонування банку.

Актуальність дослідження зумовлена сучасними викликами та ризиками, які постають перед банківською системою України, що потребує надійного захисту і стійкості в умовах політичної та економічної нестабільності. Нині зростає необхідність забезпечення фінансової безпеки банків як гарантії стабільності всієї банківської системи та економіки країни. Значущість цієї проблеми свідчить про те, що зміцнення фінансової безпеки є одним із головних чинників підвищення стійкості банківської діяльності та довіри клієнтів.

Саме тому, дослідження питань забезпечення фінансової безпеки банків набуває особливого значення, що підкреслює актуальність обраної теми та доцільність проведення досліджень з цього питання.

Теоретичною основою роботи стали наукові праці вітчизняних і закордонних вчених у сфері фінансової безпеки, серед яких дослідження А. Єпіфанова, О. Барановського, Н. Зачосової, та ін. Віддаючи належне внеску відомих учених, слід зазначити, що недостатньо дослідженими залишаються питання, пов'язані з розробкою інтегрального показника фінансової безпеки, методами управління ризиками та формуванням рекомендацій з підвищення фінансової безпеки банків.

Значущість цього питання зумовила вибір теми, визначила мету, завдання, логіку та зміст дослідження.

Кваліфікаційна магістерська робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

Метою роботи є узагальнення теоретичних основ організації, аналіз існуючих підходів до забезпечення фінансової безпеки банку з урахуванням сучасних тенденцій, загроз та викликів банківського сектору та розробка напрямків її вдосконалення на прикладі АТ «Перший Український Міжнародний Банк».

Для досягнення мети роботи були поставлені такі завдання:

- вивчити економічну природу фінансової безпеки, її роль у загальній системі банківської безпеки, а також основні складові та функціональну структуру;

- визначити сутність механізму забезпечення фінансової безпеки банків і ключові аспекти його впровадження;

- дослідити правові аспекти забезпечення фінансової безпеки банків і їх значення для стабільності банківської системи;

- провести аналіз діяльності АТ «Перший Український Міжнародний Банк» із акцентом на основні показники та позицію на ринку;

- оцінити сучасний стан банківської системи України, враховуючи рівень фінансової безпеки банків і вплив макроекономічних факторів;

- проаналізувати ключові фінансові показники АТ «Перший Український Міжнародний Банк» і визначити основні загрози для його фінансової безпеки;
- обчислити інтегральний показник фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк» та оцінити його відповідність сучасним стандартам;
- визначити основні напрямки підвищення рівня фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк», враховуючи виявлені ризики та можливості;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення системи фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк», зосереджуючись на інноваційних підходах та актуальних викликах.

Об'єктом дослідження є система забезпечення фінансової безпеки банку.

Предметом дослідження — теоретико-методичні засади та практичні аспекти її впровадження.

У роботі було застосовано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: пошуковий (по наявній методичній та науковій літературі із аналізом знайденого матеріалу), також логічні методи, такі як: порівняння, аналіз, графічні методи, що забезпечують системний підхід до вирішення поставлених завдань.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі та розробці методичних рекомендацій щодо забезпечення та удосконалення системи фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк» з метою підвищення ефективності функціонування банку, які можуть сприяти підвищенню стабільності банківської системи України.

Важливість фінансової безпеки банківської системи України підкреслюється значною увагою з боку Національного банку України та урядових органів, зокрема Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів. Відображення цієї уваги можна побачити у низці законів та нормативних актів, таких як Закон України «Про Національний банк України» та Закон України «Про

банки і банківську діяльність», які встановлюють основи правового регулювання та стандарти діяльності банківської системи в Україні.

Інформаційною базою для цього дослідження стали дані Державної служби статистики України, Національного банку України, Асоціації українських банків та Незалежної асоціації банків України, що дозволяють всебічно оцінити поточний стан фінансової безпеки.

Рекомендації та пропозиції, розроблені в рамках цього дослідження, сприятимуть підвищенню рівня фінансової безпеки українських банків та забезпечать надійну основу для розвитку банківської системи в умовах нестабільності. Це надасть змогу банківським установам ефективніше управляти ризиками, посилюючи їхню стійкість до економічних та політичних викликів.

Основні положення кваліфікаційної магістерської роботи були представлені на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку» (20 листопада 2024 р., м. Харків).

За результатами проведеного дослідження було опубліковано наукову статтю «ІДЕНТИФІКАЦІЇ КЛЮЧОВИХ ЗАГРОЗ ДЛЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ (НА ПРИКЛАДІ АТ «ПУМБ»)», що вишла у фаховому виданні «Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку», яке входить до наукометричних баз даних.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

1.1. Економічна сутність фінансової безпеки та її місце в загальній системі безпеки банків

Постійні зміни в глобальній економіці та підвищення конкуренції між банками створюють нові виклики та завдання. Від банків вже вимагається мати все вищу стійкість від загроз, таких як: політична нестабільність, економічні кризи та потрясіння, тощо. Саме фінансова безпека банку є стратегічним пріоритетом, який може визначати його довготривалу стабільність і конкурентоспроможність на ринку.

Поняття «Безпека» у перекладі з грецької мови означає «Володіти ситуацією» [43]. Поняття «Безпека банку» у більшості економічних джерел визначається як стан стабільного функціонування, що забезпечує досягнення цілей банку і захист життєво важливих інтересів незалежно від впливу внутрішньої і зовнішньої дестабілізації ситуації. Це означає, що Банк може своєчасно і належним чином реагувати на несприятливі фактори, що виникають в результаті внутрішнього і зовнішнього середовища [50], протистояти загрозам, що стосуються власності, діяльності та репутації, а також створювати ефективну систему захисту від цих загроз. Безпека також включає комплекс заходів, спрямованих на охорону інтересів власників, клієнтів, працівників і керівників банку від можливих ризиків [41]. Трактуюванням поняття «Фінансова безпека банку» займались багато дослідників, їх визначення подано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення поняття «Фінансова безпека банку»

Автор	Визначення
1	2
Литовченко О.,	Фінансова безпека банку – це стан банківської установи, що

Самойлов Б. [57]	характеризується його здатністю ефективно протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам шляхом підтримки його стабільності і балансу, а також відображає здатність банку генерувати достатні фінансові ресурси для досягнення своїх цілей і забезпечення безперервної роботи та стабільний розвиток.
Голобородько Ю. [30]	Фінансова безпека фінансових установ - це ситуація, яка відображає оптимальну привабливість і розподіл ресурсів при мінімізації ризиків і негативних наслідків при одночасному зниженні здатності банків до саморозвитку, підвищення ефективності та підвищення конкурентоспроможності.
Барановський О. [16], Ткаченко А., Маменко К. [81]	Фінансова безпека комерційного банку – це: - захищеність фінансових інтересів банку, його фінансова стабільність, а також стійкість середовища, в якому він працює; - запобігання діям або обставинам, потенційно небезпечним для фінансового середовища банку, на рівні, який не загрожує нормальному функціонуванню становища банку, на рівні, який не загрожує нормальному функціонуванню банку, захисту власності та інфраструктури та не перешкоджає досягненню встановлених статутом цілей.
Хитрін О. [84]	Фінансова безпека банку – це динамічний стан, за якого банк: - має юридичну та технічну спроможність виконувати свої функції і фактично їх реалізує; - гарантує забезпечення надійного захисту життєвих соціально-економічних інтересів громадян, компаній, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз; - має потенціал для кількісного і якісного розвитку, а також володіє механізмами для його реалізації.
Євченко Н., Криклій О. [50], Зачосова Н. [45]	Фінансова безпека банку – це фінансовий стан, що відображає збалансованість фінансових показників, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує своєчасне і повне виконання зобов'язань, а також ефективний розвиток банку як в поточному, так і в майбутньому періодах.
Побережний С. [63]	Фінансова безпека банків є важливим елементом фінансів і, отже, національної безпеки. Вона визначається як стан банківської

	установи, що характеризується врівноваженістю і здатністю протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам, а також спроможністю досягати своїх цілей і генерувати достатні фінансові ресурси для забезпечення стійкого розвитку.
Болгар Т. [22], Єпіфанов А. [42]	Фінансова безпека банків є умовою банківських установ, який відзначається збалансованістю та здатністю протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, забезпечуючи досягнення цілей і створення достатніх фінансових ресурсів для стабільного розвитку.
Дмитров С. [37], Фадєєв Д. [83]	Фінансова безпека банку — це забезпечення захисту фінансових інтересів, стійкості та надійності умов банку, у яких він працює.

Джерело: систематизовано автором

На жаль, в сучасній економічній літературі досі немає єдиного погляду на сутність поняття «Стійкість комерційних банків». Це пояснюється тим, що дане поняття є комплексним і охоплює як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на діяльність банків.

В наукових публікаціях з економічних та фінансових питань категорія стійкості часто розглядається як синонім надійності, стабільності та збалансованості.

До ключових характеристик фінансової безпеки банків відносять [51]:

- Забезпечення стабільного фінансового стану банку уявляє собою сукупність умов, які гарантують збалансованість фінансових показників та підтримання фінансової стійкості, яка дозволяє банку протистояти та долати вплив несприятливих внутрішніх та зовнішніх факторів.

- Сприяння ефективній діяльності банку. Підвищити ефективність банківської системи можна шляхом створення рівних умов на фінансовому ринку, регулювання кредитування виключно на ринкових засадах, зменшення залежності банків від державних ресурсів, модернізації банківських послуг, розбудови ефективної інфраструктури, автоматизації банківських операцій та відмови від непрофільних функцій.

- Визначення на ранніх стадіях проблем і вплив на їх усунення. Якщо природа проблеми точно визначена за допомогою методу критичних інцидентів, стає легше виявити першопричину проблеми і повністю її усунути. Для цього необхідно зібрати і систематизувати всі випадки, а також оцінити критичність кожного з них, беручи до уваги всі відділи і сфери відповідальності, причетні до проблеми. Найбільш критичні випадки слід використовувати як основу для пошуку причини проблеми.

- Нейтралізація кризових ситуацій і запобігання банкрутству. Механізми нейтралізації загрози неплатоспроможності переважно пов'язані з фінансовими витратами та втратами. Однак рівень цих витрат і втрат повинен відповідати ступеню загрози неплатоспроможності. В іншому випадку, якщо механізми будуть недостатніми, очікуваних результатів не буде досягнуто, а якщо вони будуть надмірними, підприємства понесуть невиправдано високі витрати.

З економічної перспективи поняття стійкості банку слід розглядати як стійкий рівноважний стан, а економічна стійкість комерційних банків проявляється у стабільності їхньої майбутньої діяльності. Сьогодні економічна наука приділяє велику увагу питанням, пов'язаним з ефективним функціонуванням економічних суб'єктів у своїх галузях. Для опису цієї ситуації широко використовуються терміни «Фінансова стійкість» та «Фінансова гнучкість». Ці поняття тісно пов'язані зі спостереженням за діяльністю підприємства в часі. Довгострокове спостереження за підприємством дає можливість спрогнозувати його подальший економічний розвиток [52].

Фінансова стійкість є важливим інструментом державного контролю за неефективними суб'єктами господарювання, оскільки дозволяє своєчасно відстежувати фінансовий стан організації. Крім того, постійний моніторинг фінансової стійкості самою організацією допомагає заздалегідь попередити небажані події в діяльності підприємства та вчасно скоригувати стратегічні плани розвитку [21].

Безпека в банківському секторі є важливим фактором гарантування стабільності фінансових установ. Вона спрямована на захист від загроз у вигляді

матеріальних і нематеріальних втрат, що виникають внаслідок діяльності юридичних і фізичних осіб, які прагнуть завдати шкоди конкретному банку. Тому перед тим, як приступити до реалізації заходів безпеки, необхідно класифікувати ці загрози, як показано в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

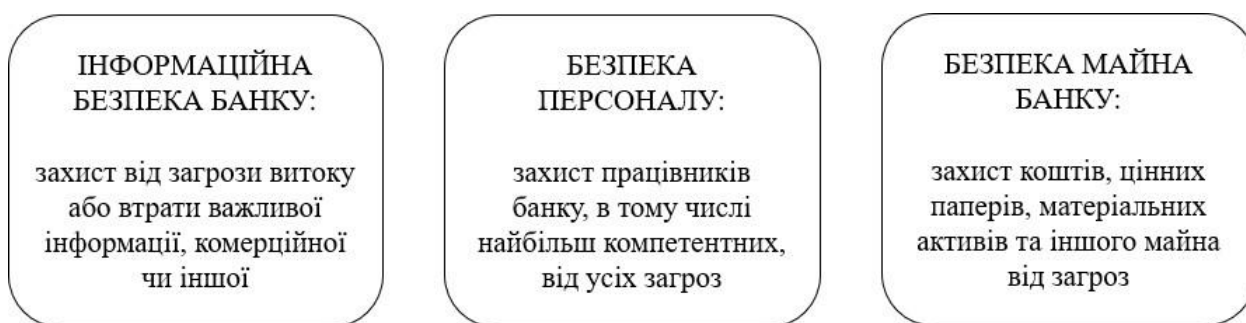
Класифікація загроз банківській безпеці

Класифікація	Загрози
1	2
За цільовою спрямованістю	- Загроза витоку конфіденційної інформації. Такі загрози можуть мати негативний вплив на конкурентну позицію банку, його імідж та відносини з клієнтами і можуть призвести до державних санкцій
	- Загрози майну банку. До них відносяться крадіжки, навмисне пошкодження майна та ризик навмисної спроби здійснення збиткових фінансових операцій
	- Загрози персоналу банку. Вони можуть мати форму втрати ключових фахівців або трудових спорів, що впливають на кадрову політику банку
За джерелом виникнення	- Загрози з боку конкурентів. Національні та міжнародні банки можуть брати участь у недобросовісній конкуренції шляхом економічного шпигунства та втрати довіри
	- Загрози з боку злочинних організацій. Особи, які прагнуть досягти своїх цілей всупереч інтересам банку, наприклад, шляхом крадіжки майна або захоплення контролю над фінансовою установою
	- Загрози з боку недобросовісних працівників. Особи, які навмисно ставлять під загрозу безпеку банку для досягнення своїх особистих цілей
Відповідно до економічної природи	- Матеріальні загрози. Прямі фінансові втрати, наприклад, викрадені кошти або товари
	- Нематеріальні загрози. Важко точно визначити їх масштаб, наприклад, погіршення іміджу банку або звуження ринку збуту його послуг

Відповідно до ймовірності виникнення	- Потенційні загрози. Вони мають високу ймовірність виникнення в даний час, і керівництво може підготуватися до них
	- Реалізовані загрози. Вплив на діяльність банку перебуває на різних стадіях реалізації і є можливість швидко відреагувати
	- Реалізовані загрози, коли збитки вже сталися. Керівництво може оцінити збитки та підготуватися до можливих майбутніх загроз

Джерело: систематизовано автором

Ця класифікація дозволяє виділити три основні складові безпеки в сучасних фінансових установах які зображені на рис. 1.1.

Джерело: побудовано автором

Рис. 1.1. Класифікація складових безпеки банку

Оцінка ефективності засобів контролю безпеки є важливою складовою системи. З її допомогою можна вирішувати різні прикладні завдання, такі як статистичний аналіз ймовірності виникнення різних загроз і об'єктивна оцінка ефективності роботи служб безпеки. На відміну від багатьох інших управлінських дисциплін, не завжди можна точно розрахувати економічну ефективність. Зокрема, складно оцінити можливі збитки від вчасно заблокованих загроз. Для деяких типів загроз, наприклад, для загроз співробітникам банку, прямі ефекти взагалі неможливо розрахувати. Тому використовуються як прямі, так і непрямі оцінки [58].

Нижче наведено перелік критеріїв, які слід використовувати при оцінці:

- загальна кількість виявлених загроз включає повністю заблоковані, частково нейтралізовані та завершені інциденти, з урахуванням їх динаміки порівняно з попередніми періодами;

- прямі фінансові збитки, яких зазнав банк внаслідок частково або повністю реалізованих загроз;

- збитки, яких міг би зазнати банк у разі повної або часткової реалізації загрози;

- результати реалізації запланованих превентивних заходів;

- відсутність обґрунтованих претензій до служби безпеки з боку правоохоронних органів, внутрішніх підрозділів та окремих співробітників.

Фінансовий результат діяльності банку тісно пов'язаний з його прибутковістю. Якщо прибутки є недостатніми, керівництво змушене шукати прибутки в більш ризикованих видах діяльності. Аналогічно, різке зростання прибутків може підвищити схильність до ризику або викликати питання щодо поведінки, яка може свідчити про недостатню безпеку банку [20].

Фінансова безпека банку - це не статичне явище, а динамічна система, яка постійно змінюється і потребує регулярного моніторингу та оновлення. Цей процес передбачає врахування як зовнішніх (економічний та політичний клімат), так і внутрішніх факторів (ефективність управління та операційної діяльності) та розробку заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків. Крім того, банки повинні мати можливість ефективно взаємодіяти з державними установами та іншими органами, які впливають на їхню діяльність, зокрема з метою регулювання ризикових операцій та забезпечення прозорості своєї діяльності.

Отже, фінансова безпека є ключовою основою стабільності будь-якої банківської установи. Вона не лише захищає від загроз, а й формує основу для стабільного розвитку, підвищує довіру клієнтів та партнерів, забезпечує ефективне функціонування банківської системи в цілому. Тому особливу увагу слід приділяти створенню та підтримці надійних систем безпеки, адаптованих до сучасних викликів і ризиків.

1.2. Сутність механізму забезпечення фінансової безпеки банків

Фінансовою складовою банківської безпеки є ефективний захист прав та інтересів комерційних банків, збільшення статутного капіталу, підвищення ліквідності активів, погашення кредитів, захист фінансових і матеріальних ресурсів. Основна мета цієї складової полягає у збільшенні прибутку, прискоренні обороту капіталу та підвищенні ринкової вартості цінних паперів банку [16].

Керування фінансовими ресурсами та грошовими потоками банку є одним із важливих аспектів сучасного менеджменту, що набуває особливої значущості в сучасному банківському середовищі. Це вимагає від менеджерів різних рівнів знань теорії, структури, предмету, основних небезпек та загроз фінансової безпеки, а також кількісних та якісних показників оцінки безпеки. Також важливим є вміння аналізувати фактори і, найголовніше, розуміти основні напрямки забезпечення фінансової безпеки та застосовувати ці знання на практиці.

Гарантування фінансової безпеки як усієї банківської системи України, так і її окремих елементів, враховуючи їхнє критичне значення для соціально-економічного розвитку країни, є складним і багатогранним завданням, яке потребує постійної уваги [80]. Фінансову безпеку банківської системи та її частин варто розглядати у двох основних аспектах. Перший аспект стосується фінансових наслідків її діяльності для економіки країни загалом, а також для окремих клієнтів і партнерів. Другий аспект полягає в запобіганні і нейтралізації потенційних та реальних загроз фінансовому стану всієї банківської системи, Національного банку України та комерційних банків.

Фінансова безпека комерційних банків та їхніх структур має першорядне значення ще й тому, що підриг довіри до кредитних установ призводить до збитків для фінансової безпеки країни загалом. Важливо відзначити, що фінансова безпека банків не тільки внутрішнє питання, а й питання міжнародного значення [31].

Основним принципом фінансової безпеки є контроль і збалансованість доходів і витрат економічної системи. Саме тому, системи фінансової безпеки банку має вирішувати наступні завдання:

- моніторинг фінансового стану банку для раннього виявлення ознак можливих кризових ситуацій;
- оцінка масштабу кризового стану;
- аналіз основних факторів, що спричиняють кризу в банку;
- розробка та впровадження заходів для запобігання кризам;
- контроль за реалізацією заходів для забезпечення фінансової безпеки банку та оцінка їх ефективності;
- забезпечення стабільної та результативної роботи банку в короткостроковій та довгостроковій перспективі [1].

Основні складові підсистеми фінансової безпеки банку представлені в загальній структурі системи фінансової безпеки, наведеній на рис. 1.2.

Джерело: побудовано автором

Рис. 1.2. Система фінансової безпеки банку

У сучасній практиці комерційного банку існують зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на його фінансову безпеку [64].

Зовнішні регулятори створюються поза банками і впливають на їхню діяльність, запобігаючи ризикованій кредитній політиці, неналежному контролю за позичальниками та потенційному банкрутству або ліквідації банку. Основними інструментами такого регулювання є ліцензування комерційних банків,

регулювання аудиторської діяльності, банківський нагляд, виявлення проблемних фінансових установ та заходи щодо запобігання банкрутству. Більшість з цих регуляторів знаходяться під наглядом Національного банку України [44].

Внутрішнє фінансове регулювання розробляється в самих банках, оскільки прибутковість та ефективне управління залежать від належного врядування, фінансового менеджменту, внутрішнього контролю, нагляду та компетентності персоналу.

Основні зовнішні і внутрішні загрози фінансовій безпеці банків можна класифікувати згідно табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Ключові ризики для фінансової безпеки комерційних банків

Внутрішні загрози	Зовнішні загрози
1. Непрофесійне управління, прорахунки в стратегічному плануванні та прогнозуванні банківської діяльності, помилки в аналізі власного капіталу та прибутків, а також у визначенні джерел зростання капіталу при ухваленні тактичних рішень	1. Негативні макроекономічні умови, загальний економічний стан країни та регіонів
2. Нестача ліквідних активів через недотримання економічних нормативів, встановлених НБУ	2. Нестабільність правової бази та політичні кризи
3. Недостатня кваліфікація персоналу банку та обмежений кадровий потенціал для вирішення ключових завдань, пов'язаних із забезпеченням безпеки банківської діяльності	3. Високий рівень інфляції та інфляційні очікування
4. Неповорнення кредитних коштів і втрати прибутку через високоризиковану кредитну політику	4. Невизначеність у податковій, кредитній та страховій політиці
5. Недостатнє дослідження ринку банківських послуг, що призводить до обмеженої диверсифікації операцій і відсутності ефективної банківської реклами	5. Дефіцит інвестиційних ресурсів у регіонах, коливання курсу валюти

6. Присутність каналів витоку банківської інформації та недоліки в організації захисту фінансових і матеріальних активів банку	6. Погіршення кримінальної ситуації в кредитно-фінансовому секторі, зростання злочинності та фінансових злочинів
	7. Зміна обов'язкових нормативів НБУ
	8. Недобросовісна конкуренція і негативний вплив конкурентів на ринок банківських послуг
	9. Неприятливі умови кредитування і низький рівень інвестиційної активності для реального сектора економіки

Джерело: систематизовано за даними [23, 55, 77]

Основним принципом зовнішнього регулювання є суворий контроль за порушниками законодавства з боку Національного банку України, який активно підтримує стабільні та важливі для розвитку банківської системи банки [44].

На відміну від зовнішніх регуляторів, внутрішні регулятори створюються безпосередньо в банках і спрямовані на задоволення потреб клієнтів, підвищення прибутковості та ефективності, забезпечення операційної безпеки. Основою такого регулятора є стратегія банку, а його успіх залежить від чіткого визначення його мандату та механізмів примусу до виконання.

Таким чином, фінансові регулятори у сфері безпеки та експлуатації банківських технологій повинні забезпечувати стабільність та ефективність банків, а також сприяти стабілізації та зміцненню їхньої безпеки за допомогою низки заходів, таких як:

- мобілізація інтелектуального потенціалу керівництва та працівників для подолання фінансових викликів;
- розробка та впровадження стратегій та механізмів управління для усунення фінансово-економічних проблем та забезпечення стійкості і безпеки;
- усунення регуляторних порушень, проведення аудиту та впровадження ефективного внутрішнього контролю;

- посилення служб безпеки та впровадження спеціальних програм захисту банківських технологій [87].

Ці заходи можуть допомогти поліпшити взаємодію з регуляторними органами за умови, що керівництво банку дотримуватиметься політики відкритих дверей і не зловживатиме своїми повноваженнями.

Стійкість банківської установи, в тому числі фінансова стійкість, полягає в її здатності досягати і підтримувати стан рівноваги протягом тривалого часу в умовах динамічного розвитку економіки та постійного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Стійкість комерційного банку можна розглядати як сукупність різних елементів, які гарантують життєздатність та ефективний розвиток банку. Однак помилково аналізувати стійкість банку виключно на основі фінансових показників, не беручи до уваги його взаємозв'язок з економікою та банківським сектором в цілому.

Комерційну стійкість банку можна визначити як його здатність адаптуватися до інфраструктури та системи взаємовідносин суб'єктів ринку в умовах постійних змін внутрішніх і зовнішніх факторів. Комерційна стійкість відображає ступінь інтеграції та характер взаємодії банку не тільки з країною та економікою в цілому, але й з іншими банками, потенційними та реальними клієнтами і партнерами [18].

Окрім фінансового регулятора безпеки та надійності банків, велике значення слід також приділяти аналізу контрольного середовища банку, оскільки ефективний контроль є його невід'ємною частиною. Політика управлінського контролю є не тільки частиною контрольного середовища, але й має вирішальне значення для функціонування кредитної установи, оскільки керівництво банку зазвичай несе юридичну відповідальність перед власниками (акціонерами) та вкладниками, які вкладають свої кошти. Ризики, що виникають при здійсненні фінансових операцій, вимагають суворого контролю, і керівництво комерційних банків повинно враховувати це при розробці та впровадженні системи внутрішнього контролю, організації служби внутрішнього аудиту, формулюванні

внутрішніх правил та інструкцій, а також забезпеченні ефективного управління банком та прийняття управлінських рішень.

Економічні цілі комерційних банків є такими ж, як і цілі промислових та комерційних підприємств. Однак, стимулювання та орієнтація персоналу на досягнення цих цілей часто призводить до того, що банки беруть участь у ризикованих операціях, які не піддаються контролю з боку керівництва. Більше того, повноваження щодо багатьох операцій делегуються на нижчі рівні управлінської ієрархії. Менеджери на цих рівнях, через свою недосвідченість та бажання швидкого просування по службі, можуть прагнути досягти своїх цілей за будь-яку ціну, що часто призводить до несанкціонованих транзакцій, кредитів, високоспекулятивних операцій та маскування з метою приховування ризиків від керівництва.

Усе це свідчить про необхідність обґрунтованої управлінської політики, відповідного ставлення керівництва до системи внутрішнього контролю та існування відповідних підрозділів у банківській установі.

Основною метою управління казначейством банку є забезпечення його фінансової безпеки та стабільності, що безпосередньо пов'язано з ефективним управлінням формуванням та використанням його фінансових ресурсів. Процес управління активами і пасивами спрямований на залучення максимально можливих коштів (власних і залучених) і розміщення їх у найбільш дохідні активи з певним рівнем ліквідності та прийняттого ризику. При цьому менеджмент банку прагне максимізувати теперішню вартість своїх активів та оптимізувати фінансовий результат [17].

Інформаційні технології та програмне забезпечення мають важливе значення для ефективного функціонування організаційної структури будь-якої установи і повинні розглядатися як її невід'ємна частина. Ефективність організаційної структури залежить від якості та своєчасності системи зберігання інформації та наявності єдиного інформаційного середовища. Це дозволяє банкам швидко реагувати на зміни та впроваджувати нові технології і продукти відповідно до потреб клієнтів та ринкових змін.

Розвиток інформаційних технологій має бути спрямований на адаптацію організаційної структури банку, що вимагає нових структур і якісно нового рівня управлінських знань. Інформаційні технології повинні стати стабільним джерелом для формування унікальних конкурентних переваг, які забезпечать стійкість банку і зміцнять його позиції на ринку.

Основними методами управління фінансовою стійкістю банку є об'єктивна оцінка поточних умов, прогнози на майбутнє та скоординоване управління фінансовими ресурсами. Це дозволяє не тільки ефективно працювати на банківському ринку, але й поглинати потенційні ризики в разі необхідності. Невід'ємною частиною заходів із забезпечення безпеки банківської діяльності є система страхування вкладів. Ця система захищає вкладників від ризику втратити свої гроші або мінімізує ризик втрати грошей у разі банкрутства банку. Існують різні підходи до створення системи страхування вкладів. Державні системи, створені національними органами контролю та нагляду, забезпечують їх високий статус та контроль за їх діяльністю. Приватні системи, створені комерційними організаціями, можуть бути вигідною інвестицією, але може виникнути конфлікт між прибутковістю та виконанням основних завдань [90].

Для забезпечення стійкості банківської організації важливо пам'ятати, що всі елементи, з яких складається стійкість банку в цілому, є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Забезпечуючи ефективність кожного з цих елементів, банки можуть підтримувати високий рівень діяльності навіть за наявності потенційних ризиків.

Для виконання цієї вимоги банкам необхідно ретельно аналізувати всі фактори, які можуть вплинути на їхню фінансову стійкість, і розробляти найбільш ефективні методи оцінки ступеня їхнього впливу.

1.3. Аспекти правового забезпечення фінансової безпеки банків

Фінансова безпека банків є важливим елементом стабільності економічної системи будь-якої країни. Важливу роль у забезпеченні цієї безпеки відіграють

правові механізми, які встановлюють чіткі рамки діяльності фінансових установ, регулюють їхню взаємодію з клієнтами та партнерами, а також захищають від внутрішніх і зовнішніх загроз. Правове забезпечення фінансової безпеки банків охоплює багато аспектів, які лежать в основі сталого функціонування банківського сектору.

Банки та банківська система в цілому не можуть обмежуватися власними інтересами, оскільки вони працюють в економічному середовищі з важливими суспільними цілями. По-перше, вони повинні тимчасово акумулювати вільні кошти для підтримки економічного зростання країни, а по-друге, забезпечувати ефективне регулювання потоків коштів. Тому безпека банківської системи пов'язана не лише зі зростанням її діяльності, а й з оптимізацією обігу коштів шляхом забезпечення безінфляційного розвитку, покращення платіжної дисципліни, впровадження нових фінансових продуктів та підвищення їх якості. Тому держава не може оминати питання банківської безпеки [33].

Кожна сфера діяльності держави формується в правовому полі, а створені на її основі нормативно-правові акти становлять правову основу для виконання державою своїх функцій. Публічно-правове регулювання, в тому числі фіскальний та правовий вплив держави на банківську безпеку, враховує макроекономічні та мікроекономічні фактори, що впливають на фінансову стабільність банків. Це, в свою чергу, впливає на рівень довіри населення до банків, банківської системи та держави в цілому. Все більшого значення набуває фінансове право, яке юридично регулює всі фінансові аспекти банківської діяльності. Через фінансове право держава інтегрує інтереси кредитних установ, населення та національної економіки.

Угода Базель II є документом, який може регулювати атрибути формулювання та виконання цілей центрального банку, що також включає керівництво з управління банківськими ризиками [89].

Базельський комітет з банківського нагляду, який діє при Банку міжнародних розрахунків, був створений у 1974 році центральними банками країн

«Великої десятки» (США, Німеччини, Великої Британії, Бельгії, Італії, Швеції, Канади, Франції, Нідерланди, Японія).

Щоб забезпечити надійність банків, частка ризикованих активів у загальному капіталі не повинна перевищувати 8% відповідно до принципів Базельської угоди, опублікованої в 1988 році.

Базельська угода була прийнята Комітетом банківського нагляду ще в 2004 році. Базельська угода II – дуже важливий документ з точки зору стимулювання ефективного управління ризиками в банках, який використовує інструменти для зниження кредитного ризику, створюючи систему, засновану на кількісному ризику оцінка самими банками, а отже, створення надійної банківської системи, що забезпечує фінансову стабільність.

Законодавча база у сфері фінансової безпеки включає національні закони про банки і банківську діяльність, національні банківські закони та низку нормативних актів, прийнятих національним банком. Ці закони, як правило, застосовують міжнародні принципи або рекомендації основних міжнародних організацій або містять посилання на директиви Європейського Союзу чи рекомендації міжнародних організацій. Закони також регулюють діяльність кредитних установ у контексті запобігання відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом.

Розглядаючи питання забезпечення національної безпеки на рівні законодавства, слід виходити з положення статті 3 Конституції України [53], де зазначено, що безпека людини є однією з найвищих соціальних цінностей. Тому держава повинна забезпечувати національну безпеку та її складові, зокрема фінансову безпеку. У зв'язку з цим варто звернутися до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 09.12.1998 р. № 53/144 «Декларація про права та обов'язки окремих осіб, груп та органів суспільства заохочувати і захищати загальновизнані права людини і основні свободи» [73]. У ч. 1 ст. 2 цього документа встановлено, що держава несе основну відповідальність за захист, підтримку та реалізацію всіх прав людини та основних свобод, забезпечуючи всі необхідні умови у соціальній,

економічній, політичній та інших сферах, що дають можливість кожній особі користуватися цими правами та свободами.

Для визначення поняття «Адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків» слід врахувати такі особливості фінансової безпеки банків:

- Суб'єкт права забезпечує своє функціонування та захист законних фінансових інтересів шляхом протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам у поточному і майбутніх періодах для стійкого розвитку.

Економічна свобода в даному випадку визначається як ступінь свободи й можливості суб'єкта розпоряджатися фінансовими потоками та ресурсами, закладені в правових нормах. Рівень фінансової безпеки має вирішальне значення при виборі форм, методів і заходів забезпечення фінансової безпеки. Стійкий розвиток неможливий поза правовим полем, що підкреслює важливість правової складової фінансової безпеки [59].

- Фінансова безпека банку є динамічною, що вимагає її постійного управління.

- Суб'єкти, які забезпечують фінансову безпеку банків, уповноважені законом на безперервну діяльність. Це положення базується на тому, що фінансова безпека є невід'ємною частиною національної безпеки, і суб'єкти її забезпечення визначені Законом України «Про національну безпеку України» [68]. Національний банк України виконує функцію центрального банку та є особливим органом державного управління, отже, він є суб'єктом забезпечення фінансової безпеки банків в Україні. Банки, що діють в Україні, реалізують свою фінансову безпеку через систему органів, наділених управлінськими функціями згідно з Законом України «Про банки і банківську діяльність» [65].

Нормативно-правова база базується на національному законодавстві, що регулює діяльність банківських установ. В Україні це Закон «Про банки і банківську діяльність» [65], Закон «Про Національний банк України» [67] та підзаконні акти. Ці документи встановлюють основні принципи банківської діяльності, вимоги до ліцензування, достатності капіталу, правила звітності та взаємодії між банками та їхніми клієнтами.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [65], норматив регулятивного капіталу - це співвідношення між сумою регулятивного капіталу та сумою активів і позабалансових зобов'язань, зважених на відповідний коефіцієнт кредитного ризику, і сумою вимог для покриття інших ризиків банку.

Державні органи, зокрема Національний банк України (НБУ), здійснюють нагляд за банками з метою забезпечення дотримання ними законів, нормативно-правових актів та стандартів фінансової безпеки. Крім того, центральний банк може накладати санкції у разі порушення нормативних вимог або загрози фінансовій стабільності.

Національному банку України за результатами оцінки діяльності банків та банківських груп:

1. Встановлює підвищені вимоги до нормативів адекватності капіталу та економічних нормативів.
2. Зобов'язує осіб, відповідальних за банки та банківські групи, підтримувати достатній рівень капіталу та ліквідності для покриття всіх суттєвих ризиків, а також удосконалювати корпоративне управління, внутрішній контроль та управління ризиками.

Відповідно до статті 35 Закону [65], банки та їх керівництво зобов'язані постійно підтримувати достатній рівень капіталу для дотримання нормативів регулятивного капіталу та основного капіталу першого рівня, встановлених НБУ, а також підвищених значень цих нормативів та буферу комбінованого капіталу. НБУ визначатиме регулятивний капітал, коефіцієнт адекватності капіталу та левериджу, мінімальні розміри та порядок їх розрахунку є обов'язковими для виконання. У разі порушення нормативу адекватності капіталу банк не має права виплачувати або розподіляти прибуток.

Відповідно до статті 35-1 Закону [65], НБУ регулює вимоги до банків щодо створення буферів капіталу, включаючи буфер консервації, антициклічний буфер, буфер системної суттєвості, буфер системного ризику та комбінований буфер.

Стаття 35-2 Закону [65] вимагає від банків постійно підтримувати достатній рівень ліквідності для виконання своїх зобов'язань у повному обсязі та вчасно відповідно до мінімальних та підвищених нормативів ліквідності, встановлених НБУ.

Законодавча база повинна також включати положення, що регулюють питання неплатоспроможності банківських установ. Закон «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [71] встановлює механізми захисту вкладів фізичних осіб та заходи, яких необхідно вжити у разі банкрутства банку. Це допомагає зменшити фінансові ризики вкладників і підвищити довіру до банківської системи.

Важливим аспектом правового забезпечення фінансової безпеки банків є боротьба з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Українське законодавство вимагає від банків вживати заходів для запобігання такій злочинній діяльності. Зокрема, банки зобов'язані ідентифікувати своїх клієнтів, відстежувати підозрілі фінансові операції та повідомляти про них відповідні органи. У цьому контексті важливим інструментом є Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» [66].

Захист прав клієнтів є ще одним важливим аспектом фінансової безпеки банків. Закон вимагає прозорості банківських операцій, конфіденційності інформації та дотримання правил надання фінансових послуг. Крім того, клієнти банків мають право на захист від недобросовісних дій банківських установ, таких як невиконання зобов'язань та нав'язування непотрібних послуг.

Тому забезпечення фінансової безпеки вимагає комплексного підходу, включаючи розробку концепції та стратегії національної фінансової безпеки. Ці документи окреслюють погляди органів державної влади та набір планів дій. Для реалізації цих стратегій необхідно визначити організаційну структуру органів управління, а також функції органів управління та адміністрування. Управлінські рішення мають бути належним чином задокументовані, а ключові управлінські заходи включають прийняття низки нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки держави.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

2.1. Загальна характеристика банку АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

АТ «Перший Український Міжнародний Банк» (ПУМБ) є одним з найбільших та провідних банків України, що надає повний спектр банківських послуг як для фізичних, так і юридичних осіб. Заснований в 1991 році банк стабільно розвивається, займаючи провідні позиції на ринку фінансових послуг в Україні. Банк має всі необхідні ліцензії, а саме, банківську ліцензію НБУ №8 від 06.10.2011 р. та державну реєстрацію №73 від 23.12.1991 р.

Банк надає банківські та інші фінансові послуги від імені банку, здійснює валютно-обмінні операції та має право здійснювати інші операції, передбачені Положенням про відділення АТ «ПУМБ». Банк виконує вимоги Національного банку України щодо додаткового капіталу. У 2016 році ПУМБ юридично прийняв на себе всі права та обов'язки АТ «БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ» (ТМ «Банк Ренесанс Кредит») по відношенню до його клієнтів, партнерів та контрагентів. Компанія юридично прийняла на себе всі права та обов'язки, пов'язані з її клієнтами, партнерами та діловими партнерами. Угода про передачу була затверджена рішенням Загальних зборів акціонерів АТ «ПУМБ» та АТ «БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ» 14 березня 2014 року.

27 жовтня 2014 року позачергові Загальні збори акціонерів АТ «ПУМБ» прийняли рішення про приєднання АТ «БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ» до АТ «ПУМБ» та підтвердили, що після цього приєднання ПУМБ буде правонаступником усіх прав та обов'язків банку відповідно до передавального акту. 27 жовтня 2014 року відбулося злиття АТ «БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ» та АТ «ПУМБ». Офіційною датою завершення приєднання АТ «БАНК

РЕНЕСАНС КАПІТАЛ» та АТ «ПУМБ» є 19 липня 2015 року, а зміни до Статуту Банку, пов'язані з приєднанням, були зареєстровані.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [65] та згідно з банківською ліцензією і письмовим дозволом, отриманим від Національного банку України, ПУМБ здійснює наступні види діяльності:

- залучення вкладів (депозитів) від фізичних та юридичних осіб;
- відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів та банків;
- розміщення залучених коштів у вклади від свого імені, на власний рахунок та на власний ризик;
- надання гарантій, поруки та інших фінансових зобов'язань за дорученням третіх осіб;
- надання послуг із зберігання цінностей і документів та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей і документів;
- випуск, торгівля та обслуговування чеків, векселів та інших платіжних інструментів;
- емісія банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток;
- операції з валютними цінностями;
- торгівля цінними паперами від свого імені та від імені своїх клієнтів;
- випуск власних цінних паперів;
- інвестування в статутні фонди та акції інших юридичних осіб;
- здійснення депозитарної діяльності та ведення реєстру власників іменних цінних паперів.

Комісійні доходи в основному генеруються від операцій з платіжними картками, кредитних послуг (включаючи договірне співробітництво), розрахунково-касового обслуговування та операцій з іноземною валютою. Значну частину операційного доходу становить чистий прибуток від операцій з іноземною валютою (валютні операції та курсові різниці).

У 2016 році в ПУМБ була прийнята Антикорупційна програма АТ «ПУМБ», яка була переглянута у 2019 році. Антикорупційна програма встановлює набір

правил, стандартів та процедур для виявлення, викорінення та запобігання корупції та поширюється на всі сфери діяльності Банку [49].

У 2014 році Банк затвердив Політику антимонопольного комплаєнсу, яка була оновлена у 2022 році. Основною метою Політики є «Процедури забезпечення контролю за використанням конфіденційної інформації», які допомагають запобігти порушенням конкурентного законодавства з боку відповідальних підрозділів Банку, а також захистити конфіденційні дані.

У 2023 році ПУМБ не тільки подолав труднощі військового часу, а й продемонстрував стійке зростання. Прибуток від операційної діяльності склав 15,28 млрд грн, що на 219% більше, ніж у 2022 році. Чистий прибуток після оподаткування та операційних витрат склав 3,96 млрд грн, що дозволило ПУМБ увійти до першої сімки банків України за цим показником.

Чистий процентний дохід склав 12,37 млрд грн (+22%), а чистий комісійний дохід - 2,14 млрд грн (+6%). Такі показники стали можливими завдяки прозорій та конкурентній структурі тарифів для фізичних та юридичних осіб.

На кінець 2023 року обсяг фондування склав 126,54 млрд грн, що на 40% більше, ніж у 2022 році (90,3 млрд грн). Роздрібні депозити склали 47,67 млрд грн (+25%), а корпоративні - 78,87 млрд грн (+51%).

Кредитний портфель збільшився на 25% у корпоративному секторі та на 32% у секторі МСБ; якість кредитного портфеля перевищила очікування завдяки підтримці, наданій широкому сегменту українського бізнесу та підприємців через продукт «всеБІЗНЕС».

Станом на 1 березня 2024 року ПУМБ увійшов до п'ятірки лідерів за обсягом депозитів фізичних осіб у всіх валютах та до трійки лідерів за обсягом строкових депозитів у гривні. Банк залишається однією з системно важливих фінансових установ України та посідає перше місце в списку «Найбільш стійких банків України», складеному компанією Dragon Capital.

Крім того, ПУМБ активно підтримує українську економіку. З початку повномасштабної війни банк сплатив понад 7,5 млрд грн податків і зборів, увійшовши до п'ятірки найбільших платників податків у банківському секторі.

Понад 530 млн грн було спрямовано на соціальні проекти, в тому числі 185 млн грн - на підтримку Збройних сил України [85].

Станом на 31 грудня 2023 року банк тимчасово призупинив свою діяльність або закрити 46 відділень, включно з одним регіональним центром.

Однак, як тільки регіон стає безпечним для клієнтів та співробітників, ПУМБ одразу ж відновлює роботу відділень. Так, у 2022 році банк відновив свою діяльність у Чернігові, Ірпені, Херсоні, Слов'янську та Нікополі. Після стабілізації ситуації було перезапущено загалом вісім відділень, і на кінець 2022 року працювало 206 відділень. У 2023 році відновили роботу два відділення у Харкові та одне у Бовшеві, які були тимчасово закриті через обстріл теплової електростанції. Наразі закриті лише відділення на тимчасово окупованих та прифронтових територіях.

Банк створив аварійні відділення, де люди можуть отримати різні послуги, зарядити мобільні телефони, скористатися Wi-Fi та зігрітися. Наразі це 208 відділень, 89 з яких працюють за викликом. Загалом 201 відділення ПУМБ має безперебійне електропостачання та стабільні канали зв'язку [72].

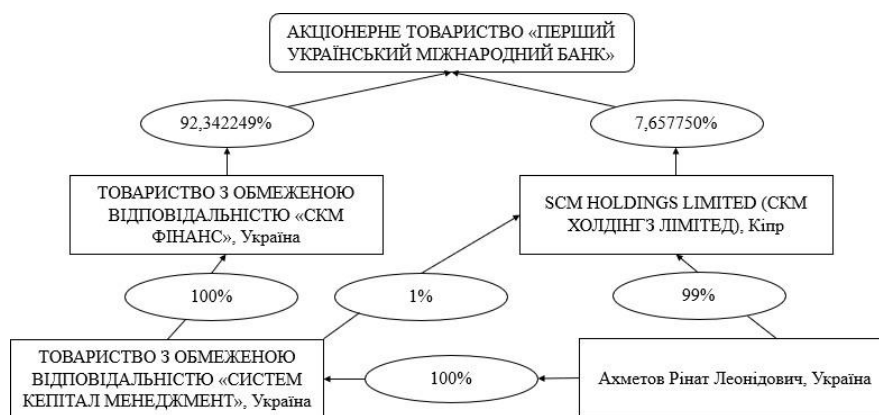
У 2023 році ПУМБ створив 1485 нових робочих місць для українців, що майже вдвічі більше, ніж у 2022 році. На кінець 2023 року в банку працювало 6846 співробітників, з яких 5114 - жінки та 1732 - чоловіки. Більшість управлінської команди займала керівні посади: 423 (58%) жінки та 301 (42%) чоловік. У структурних підрозділах 65 (40%) жінок і 97 (60%) чоловіків були керівниками відділів. Гендерне співвідношення в Раді директорів становить 30% до 70% (3 жінки та 7 чоловіків).

У 2023 році в банку працювало 308 співробітників з інвалідністю та 964 співробітники в декретній відпустці; молодь віком до 35 років - 2 761 особа, старше 35 років - 3 040 осіб; старше 50 років - 1 045 осіб, а наймолодшим співробітникам - 18-19 років.

ПУМБ працює відповідно до колективного договору, який гарантує рівні права та можливості для всіх співробітників незалежно від статі, раси, віку, місця проживання, релігійних та політичних переконань [82].

ПУМБ має активну співпрацю з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. У 2023 році ПУМБ здійснив виплати за рахунок коштів, отриманих від Фонду відшкодування для 6 493 клієнтів збанкрутілих банків на загальну суму 637,9 млн грн; та 750 з цих клієнтів вирішили продовжити співпрацю з ПУМБ та стали клієнтами ПУМБ. У 2023 році ПУМБ сплатив збори до ФГВФО у розмірі 257 млн грн.

ПУМБ є членом найбільшої інвестиційної групи України – SCM. На сьогодні, підприємства та холдинги SCM працюють в Україні, на Кіпрі, у Нідерландах, Італії, Болгарії, Швейцарії, Великобританії та США. На рис. 2.1 вказана структура власності АТ «ПУМБ» станом на 23 лютого 2024 року [25].

Джерело: побудовано за даними [25]

Рис. 2.1. Структура власності АТ «Перший Український Міжнародний Банк» станом на 23 лютого 2024 року

Банк щодня бореться з шахрайством та новими схемами, застосовуючи комплексний підхід. По-перше, було розроблено процес масового блокування та розблокування для забезпечення швидкого реагування на підозрілу активність. Крім того, було впроваджено логіку крос-канального моніторингу для виявлення шахрайства та зменшення потенційних втрат клієнтів.

Дані аналізуються щодня, а системи моніторингу розроблені для виявлення аномалій та швидкого реагування. Списки винятків постійно оновлюються та ефективно відфільтровують потенційно ризиковані для клієнтів операції. Банк спілкується з клієнтами та неклієнтами через соціальні мережі, інформуючи їх

про нові тактики шахрайства, такі як платежі, неправдиві посилання на оплату товарів/послуг на OLX.ua, самостійні перекази коштів за товари та послуги, які не були надані клієнтам.

Компанії та фірми, які обслуговуються в банку в рамках зарплатних проектів, проінформовані про актуальні методи шахрайства; в ПУМБ впроваджена система управління транзакціями, яка значно знижує щомісячні втрати клієнтів ПУМБ через шахрайські операції. Крім того, в рамках проекту SAIF були впроваджені нові інструменти моніторингу, спрямовані на боротьбу з такими шахрайськими схемами, як «інтернет-доходи», «онлайн-казино», «підтримка» від різних «міжнародних організацій» та «зняття коштів з рахунків клієнтів з ГОТ». Команда безпеки зосередилася на виявленні соціальної інженерії, захисті фейкового збору коштів та оренді житла для внутрішньо переміщених осіб.

З 2022 року Національний банк України запровадив низку обмежень для захисту економіки, стримування стрімкої інфляції, запобігання знеціненню національної валюти та відтоку коштів за кордон, а також недопущення співпраці з агресорами. Зокрема, було вжито таких заходів:

- заборона обігу російського та білоруського рубля;
- заборона на торгівлю та встановлення ділових відносин з громадянами росії та білорусі;
- заборона надання послуг та встановлення ділових відносин з громадянами росії та білорусі та юридичними особами, кінцевими бенефіціарами яких є громадяни росії та білорусі;
- обмеження на зняття готівки, транскордонні операції та дострокове розірвання депозитних договорів для окремих вкладників;
- обмеження на купівлю та продаж іноземної валюти фізичними та юридичними особами;
- вимоги щодо регулювання діяльності відділень та посилення безперервності бізнесу (наявність генераторів та додаткових засобів зв'язку).

Отже, ПУМБ не тільки продовжує позитивно розвиватися в умовах військових викликів, але й служить прикладом стійкої, соціально відповідальної та конкурентоспроможної фінансової установи. Лідерські позиції на ринку, фінансова стабільність та внесок у розвиток української економіки свідчать про те, що банк має великий потенціал для ще більш успішного розвитку в майбутньому.

2.2. Аналіз сучасного стану банківської системи України в контексті рівня фінансової безпеки банків

Банківська система є важливим елементом фінансової системи та економіки країни. Вона відіграє важливу роль у перерозподілі фінансових ресурсів і коштів та бере участь в економічному циклі. Збираючи кошти від населення, банки можуть надавати фінансову підтримку, щоб допомогти компаніям продовжувати свою діяльність або реструктуризуватися. Іншою важливою функцією банків є кредитування та підтримка фінансової стабільності економіки.

Спад в економіці негативно впливає на стабільність банківського сектору, що погіршує умови надання банківських послуг та посилює економічний спад. Тому для об'єктивного розуміння стану банківської системи та прогнозування майбутніх процесів необхідно проаналізувати проблеми банківської системи в контексті економічного розвитку.

Аналіз сучасної банківської системи України показує, що необхідно чітко визначити основні проблеми та фактори, що стримують розвиток системи. Основними поточними проблемами є наступні:

- недовіра до банків;
- вплив політичної нестабільності;
- неефективність механізму рефінансування;
- девальвація гривні;
- зростання вартості кредитів;
- низька якість кредитних портфелів;

- низький рівень ризик-менеджменту.

Проблема недовіри до банків є однією з найсерйозніших проблем. Негативні настрої та обмеженість вільних фінансових ресурсів для домогосподарств і бізнесу призвели до скорочення депозитів, дестабілізації банківської діяльності та ускладнення процесу кредитування. Крім того, втрата довіри інвесторів призводить до відтоку інвестицій, що ще більше ускладнює стабілізацію банківського сектору [38].

Через повномасштабне вторгнення РФ на територію України, українські банки стикнулись з викликами, що не знали раніше, проте, це не зупиняє їх надалі функціонувати та виконувати всі зобов'язання перед своїми клієнтами.

Національний банк України прийняв низку заходів для регулювання банківської діяльності та стабілізації фінансового сектору в країні, зокрема постанови та розпорядження, «Про особливості регулювання ліквідності банків у період дії воєнного стану» [69] та «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [70], які регулюють діяльність банків і стабілізують фінансовий сектор країни.

Банки також продовжують політику підтримки клієнтів, зберігаючи тимчасові пільги та безкоштовні послуги, розширюючи свою мережу відділень для обслуговування клієнтів. Багато пільг, запроваджених ще під час пандемії COVID-19 та на початку війни, залишаються актуальними. Також банки розширюють вибір депозитних продуктів та підтримують актуальні відсоткові ставки. Відбулось відновлення кредитування як фізичних так і юридичних осіб за декілька місяців після початку повномасштабної війни. Багато клієнтів, також використовують своє право на повернення власних вкладів в ліквідованих банків за допомогою ФГВФО. Усі ці заходи спрямовані на розширення доступу до банківських послуг для всіх типів клієнтів та допомагають підтримувати стабільне фінансове становище країни [61].

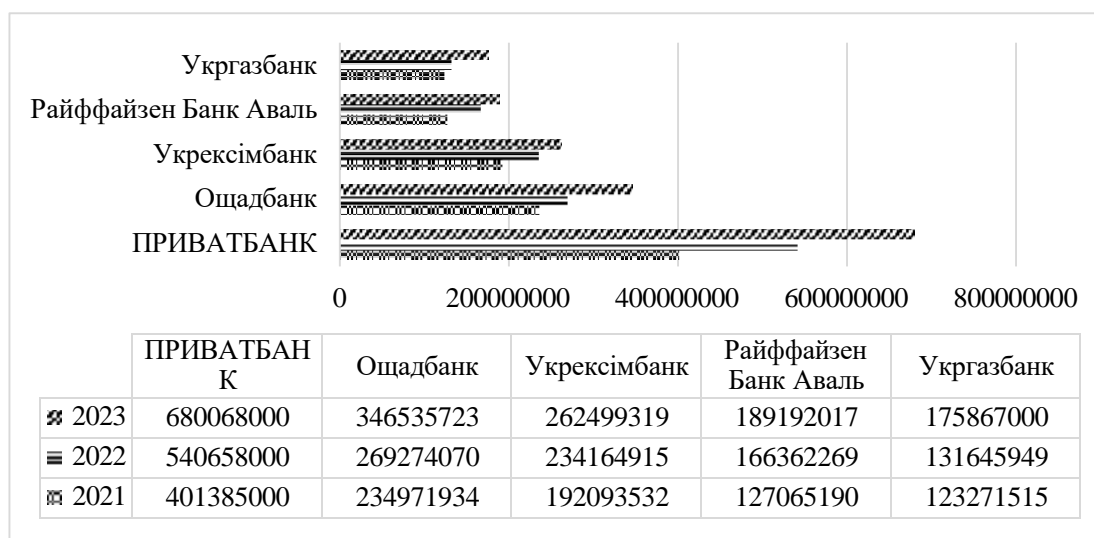
Після початку війни багато з тенденцій у банківській системі посилилися, тоді як інші змінилися на протилежні. На сьогодні головними особливостями українського банківського ринку є його стійкість до зовнішніх потрясінь,

оптимізація мережі відділень з акцентом на інклюзію, зростання банківських активів, підтримка належного рівня прибутковості та активний розвиток цифрових послуг який розпочався з пандемії COVID-19 [54].

На жаль, не всі українські банки витримали тиску війни та ліквідувались. Проте, також з українського ринку пішли й російські банки: Промінвест Банк, МР Банк (Сбербанк) та Банк Форвард.

Емісія гривні, здійснена НБУ для фінансування соціальних і військових витрат на початку війни, спричинила збільшення банківських активів. Важливо, що надлишкові кошти залишилися в межах банківської системи, що допомогло запобігти гіперінфляції. За час війни обсяг коштів фізичних осіб в українських банках зросли на 31,2% [60].

На обсяги активів банків вплинули кошти населення та валютні депозити підприємств. Банки з найбільшими активами наразі включають «ПРИВАТБАНК», «Ощадбанк», «Укресімбанк», «Укргазбанк» та «Райффайзен Банк Аваль» [2]. Саме тому, можна скласти динаміку банків станом на 2021-2023 рр. за величиною активів. Більш детальну інформацію можна знайти на рис. 2.2.

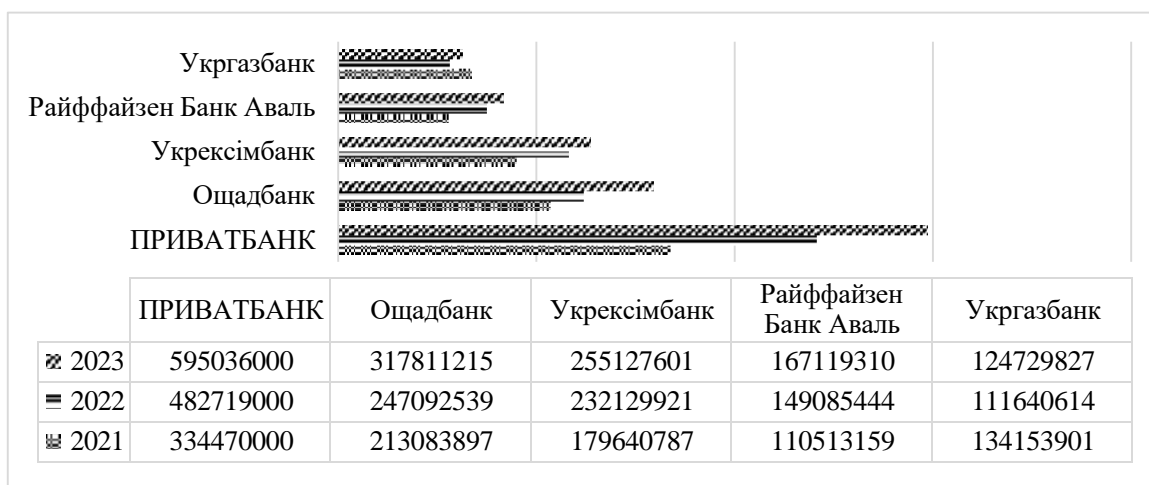

Джерело: побудовано за даними [34-36, 6-8, 3-5, 12-14, 46-48]

Рис. 2.2. Динаміка банків України за величиною активів за 2021-2023 рр.

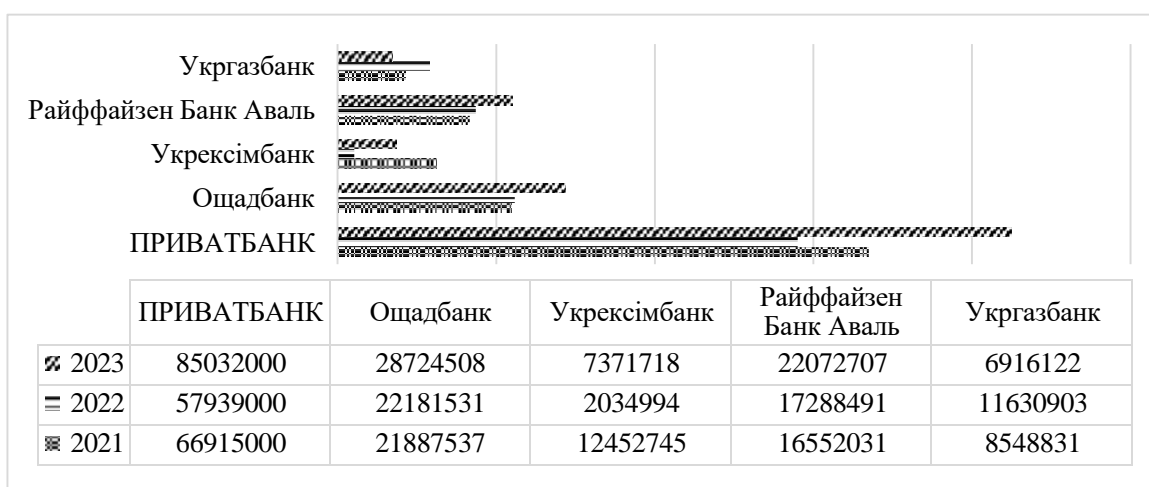
Зобов'язання та власний капітал - ключові показники банківської звітності. Станом на кінець 2023 року банківський сектор України продемонстрував стійке

зростання ключових показників зобов'язань та власного капіталу. Це зумовлено активним фінансуванням з боку населення та бізнесу, поступовим відновленням банківської активності та стабілізацією економічної ситуації, що призвело до зниження рівня непрацюючих кредитів. Водночас деякі великі банки були змушені перекласифікувати певні активи, щоб відповідати новим регуляторним вимогам. Детальні дані про зобов'язання та власний капітал банків наведено в рис. 2.3. та рис. 2.4.

Джерело: побудовано за даними [34-36, 6-8, 3-5, 12-14, 46-48]

Рис. 2.3. Динаміка банків України за величиною зобов'язань за 2021-2023 рр.

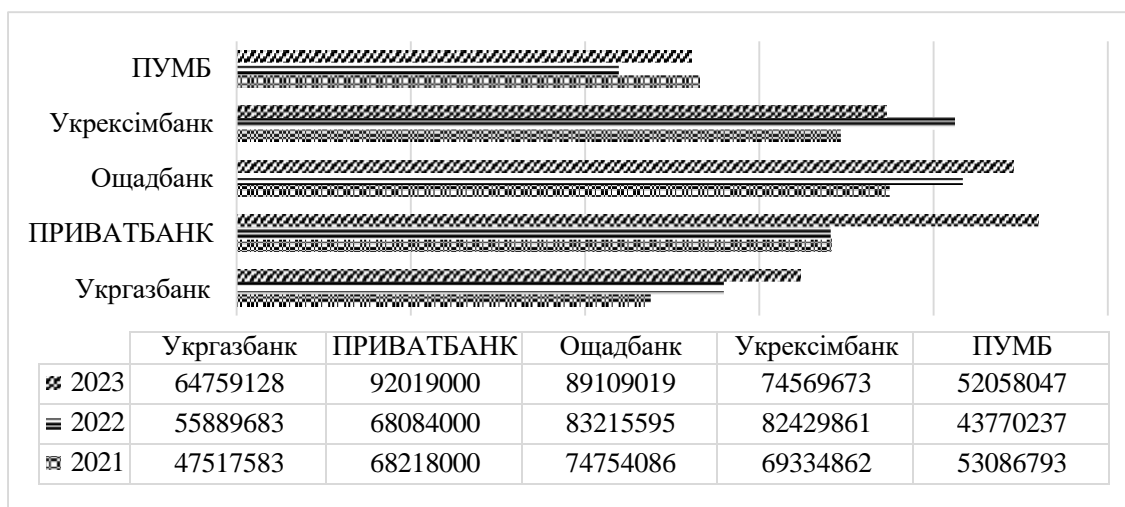

Джерело: побудовано за даними [34-36, 6-8, 3-5, 12-14, 46-48]

Рис. 2.4. Динаміка банків України за величиною власного капіталу за 2021-2023 рр.

Варто також відзначити коливання чистого кредитування протягом 2021-2023 рр. Хоча чистий кредитний портфель зменшився, державні фінансові установи були винятком, і кредитування підприємств зросло за підтримки державних програм. Це було пов'язано з низькою платоспроможністю позичальників та зниженням попиту на державні кредити в умовах війни [88].

Частка непрацюючих кредитів у банківському секторі перевищила 50%. Банки зіткнулися з валютними проблемами. Банкам довелося повертати строкові депозити в іноземній валюті, в той час як їхня здатність обслуговувати валютні кредити своїх клієнтів суттєво зменшилася. Як наслідок, відсоткові ставки за кредитами в іноземній валюті зросли, що змусило банки залучати кошти на міжбанківському ринку або від своїх материнських компаній [74]. Стан банківських кредитів в Україні у 2021-2023 рр. представлено у динаміці банківських установ, а саме: «ПРИВАТБАНК», «ПУМБ», «Ренесанс Кредит», «Укргазбанк», «Ощадбанк» [79], що зображено на рис. 2.5.

Джерело: побудовано за даними [46-48, 34-36, 6-8, 3-5, 9-11]

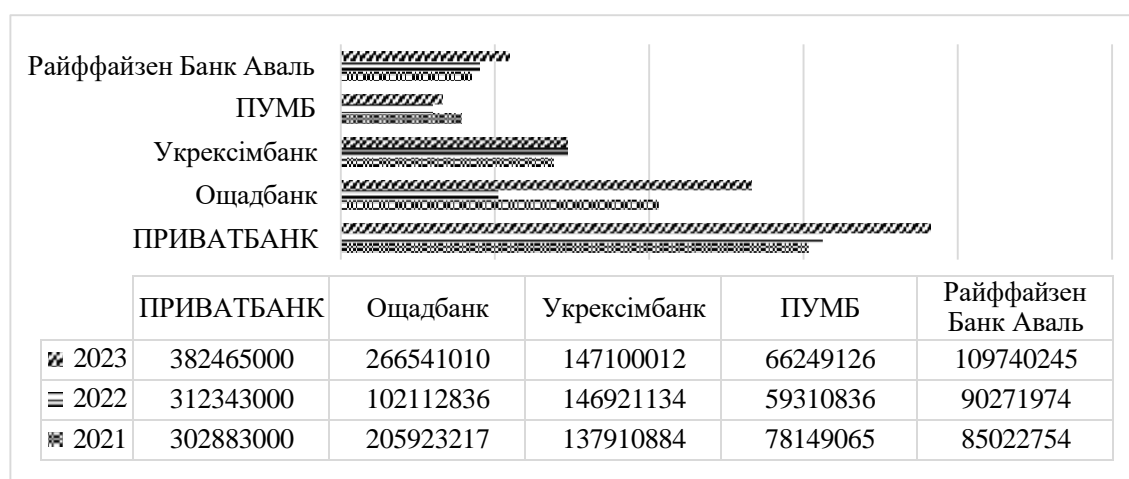
Рис. 2.5. Динаміка банків України за величиною кредитування за 2021-2023 рр.

У 2023 році якість активів українських банків залишалася важливим питанням через складну економічну ситуацію, спричинену повномасштабною війною та макроекономічними викликами. Попри значні ризики, банки в Україні

демонстрували певну стійкість завдяки реформам попередніх років та підтримці Національного банку України.

Ключовим викликом для банків залишалися проблемні кредити, частка яких у портфелі активів дещо зросла. Однак банки активно працювали над реструктуризацією заборгованості, створенням резервів та оптимізацією кредитних портфелів, щоб мінімізувати збитки та покращити якість активів.

Завдяки значним резервам і обережній кредитній політиці, українські банки змогли підтримувати відносно стабільний фінансовий стан, що стало важливим фактором для збереження довіри клієнтів. Прослідкувати ситуацію на українському ринку можливо за допомогою рис. 2.6.

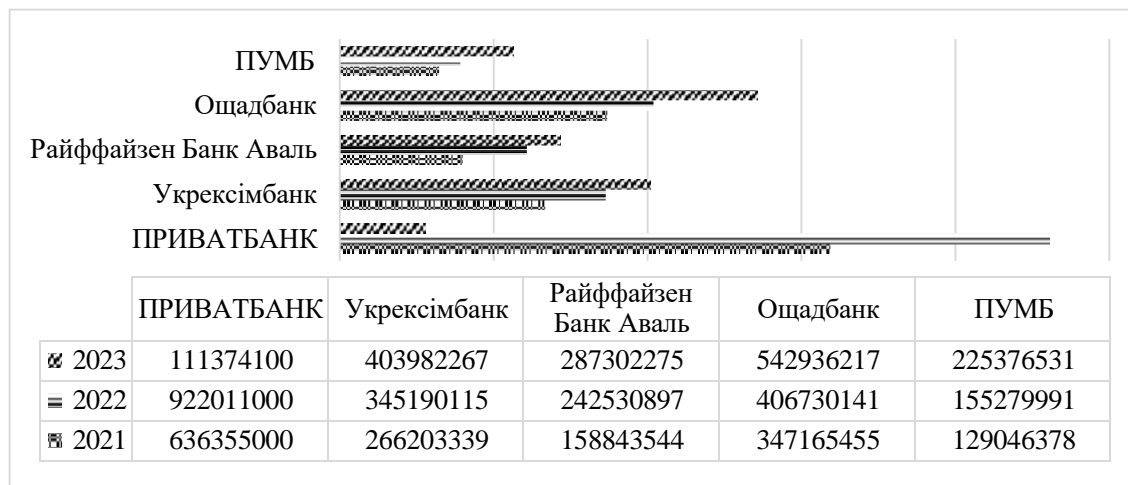
Джерело: побудовано за даними [34-36, 6-8, 3-5, 9-11, 12-14]

Рис. 2.6. Динаміка банків України за якістю активів у 2021-2023 рр.

Аналізуючи дані за 2023 рік, можна зробити висновок, що українські банки зберегли високий рівень ліквідності завдяки заходам Національного банку України, спрямованим на підтримку стабільності фінансової системи. Великий обсяг високоліквідних активів дозволяв банкам швидко реагувати на зміни в попиті на готівкові кошти та вчасно виконувати зобов'язання перед вкладниками.

Стабільність ліквідності забезпечувалась також завдяки обмеженню ризикових операцій і підвищеному контролю за фінансовим станом клієнтів. Це сприяло підтримці платоспроможності банківського сектору та його здатності адаптуватися до умов зростаючої невизначеності.

Детальні показники ліквідності українських банків за 2021-2023 роки можна побачити на рис. 2.7.

Джерело: побудовано за даними [34-36, 3-5, 12-14, 6-8, 9-11]

Рис. 2.7. Динаміка банків України за показниками ліквідності у 2021-2023 рр.

Банківська система України має вирішальне значення для економічної стабільності, особливо в умовах війни. Незважаючи на проблеми, такі як девальвація гривні, зростання вартості фінансування та політична нестабільність, банківський сектор проявив стійкість завдяки антикризовим заходам і реформам. Зростання депозитів, активів банків і відновлення кредитування допомагають підтримувати діяльність сектору. Однак проблеми з непрацюючими кредитами та втратою довіри до банків вимагають подальших реформ для стабільного розвитку фінансової системи.

2.3. Аналіз основних показників банку АТ «Перший Український Міжнародний Банк» та ідентифікації ключових загроз для фінансової безпеки банку

Оцінка ресурсів банку є важливим кроком у комплексному аналізі фінансової та операційної діяльності банку. Це пов'язано з тим, що пасивні операції часто є дуже важливими та формують основу для активних операцій,

оскільки вони забезпечують ресурси, необхідні для функціонування активів банку.

Для аналізу ключових показників діяльності банку використано фінансову звітність АТ «ПУМБ» за період 2021-2023 рр. (в млн грн). В ході аналізу буде розглянута динаміка низки ключових показників, зокрема зміни в структурі капіталу, активів та зобов'язань, а також склад прибутків та збитків [15].

Структура активів і пасивів банківського балансу є важливим показником компетентності банку, характеру його діяльності, впливу на кредитний ринок, а також якості та розміру клієнтської бази. Вони відображають стратегію банку щодо залучення та розміщення коштів з метою отримання прибутку [72].

За результатами аналізу таблиці «Динаміка, склад та структура активів АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки» [Додаток А] можна зробити висновки, які викладено в табл. 2.1 та рис. 2.8.

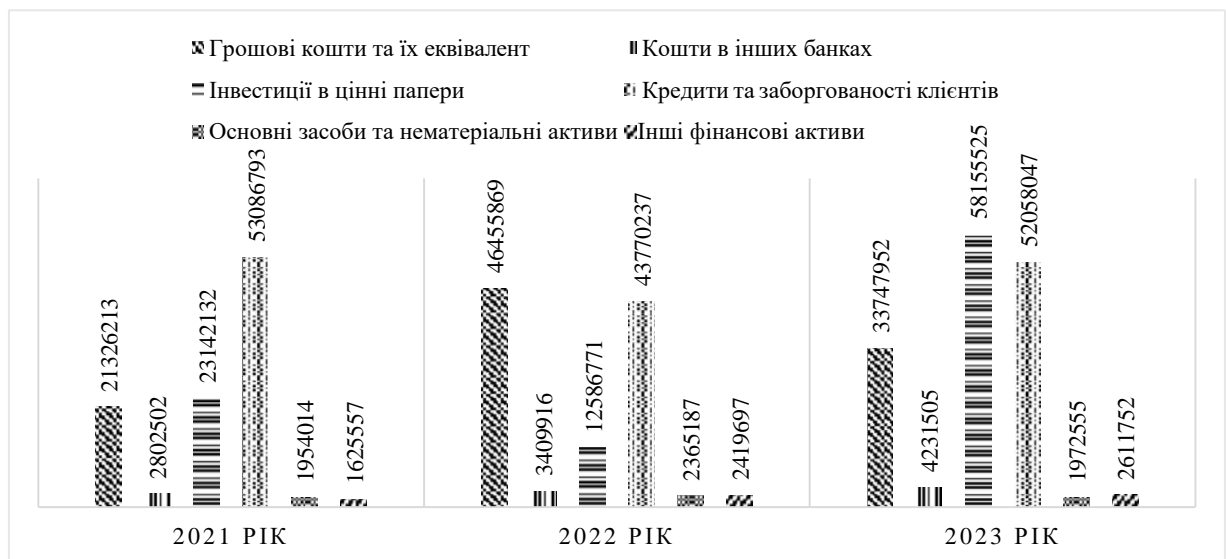
Таблиця 2.1

Склад активів АТ «ПУМБ» протягом 2022–2023 років

Показник	2022 р.	2023 р.	Коментар
Грошові кошти та їх еквіваленти	+41,53%	-22,01%	Значне зростання у 2022 році через необхідність підтримувати ліквідність та скорочення у 2023 році
Кошти в інших банках	+3,05%	+2,76%	Невелике зростання в обох роках
Кредити та заборгованості клієнтів	-39,13%	+33,95%	Скорочення у 2022 році через призупинення кредитування та відновлення у 2023 році
Похідні фінансові активи	0%	+0,01%	Повністю зникли у 2022 році, з'явилися у 2023 році
Інвестиційна нерухомість	-0,05%	-0,04%	Незначне скорочення частки, що може свідчити про відсутність нових вкладень у цей сегмент
Інвестиції в цінні папери	-11,25%	+37,92%	Значне збільшення частки у 2023 році свідчить про активізацію інвестиційної діяльності банку
Основні засоби та	+2,11%	-1,29%	Значне зростання у 2022 році, через

нематеріальні активи			інвестиції у матеріальні активи та скорочення у 2023 році через амортизацію
Необоротні активи, утримувані для продажу та активи групи вибуття	0,23%	0,15%	Зменшення частки у 2023 році, що може бути наслідком реалізації таких активів
Інші активи	+0,48%	-0,18%	Незначне коливання під час стресів у фінансовій системі
Інші фінансові активи	+2,16%	-1,7%	Зростання у 2022 році через збільшення фінансових операцій та скорочення у 2023 році через погашення або переоцінку активів
Загальна зміна активів	+6,89%	+37,09%	Загальне зростання активів підкреслює необхідність ефективного управління ризиками та стратегічного планування

Джерело: систематизовано за даними [9-11]

Джерело: побудовано за даними [9-11]

Рис. 2.8. Структура активів АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки

Аналіз таблиці «Динаміка, склад та структура пасивів АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки» [Додаток Б] висвітлює низку ключових моментів, які вказано в табл. 2.2 та рис. 2.9., 2.10.

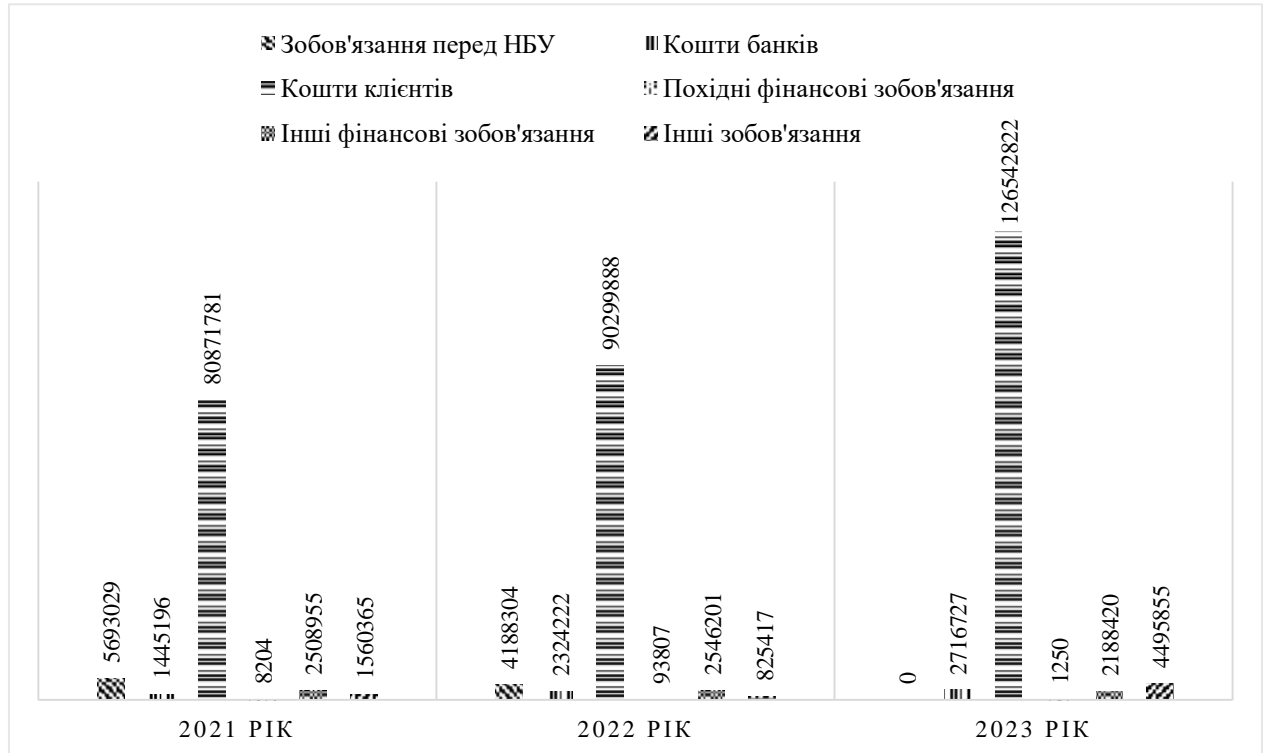
Таблиця 2.2

Склад пасивів АТ «ПУМБ» протягом 2022–2023 років

Показник	2022 р.	2023 р.	Коментар
Заборгованість перед НБУ	-3,74%	0%	Зниження у 2022 році через погашення боргів перед НБУ та стабілізація у 2023 році через відсутність нових зобов'язань
Кошти банків	+2,08%	-1,77%	Помірне зростання у 2022 році через потребу в ліквідності банків та скорочення у 2023 році через зниження потреби у резервних коштах
Кошти клієнтів	+80,64%	+82,53%	Значне зростання у обох роках через активний приріст депозитів та заощаджень клієнтів у банку
Похідні фінансові зобов'язання	+0,08%	-0,0008%	Незначне зростання у 2022 році через активні операції з деривативами та мінімальне зменшення у 2023 році
Інші фінансові зобов'язання	-2,27%	-1,43%	Зменшення у обох роках через переоцінку або погашення деяких зобов'язань, що не мали критичного впливу на фінансову стабільність
Інші зобов'язання	-0,74%	+2,93%	Невелике скорочення у 2022 році, що могло бути наслідком виплат зобов'язань та збільшення у 2023 році через нові зобов'язання або зміни в бухгалтерському обліку
Загальна зміна зобов'язань	+89,95%	-88,66%	Велике зростання у 2022 році через активне залучення коштів та зобов'язань, скорочення у 2023 році через зменшення фінансування
Акціонерний капітал	-4,27%	-3,12%	Скорочення в обох роках через дивіденди та виплати акціонерам
Емісійний дохід	-0,09%	-0,07%	Незначне зменшення у обох роках через стабільну емісію цінних паперів та відсутність нових випусків

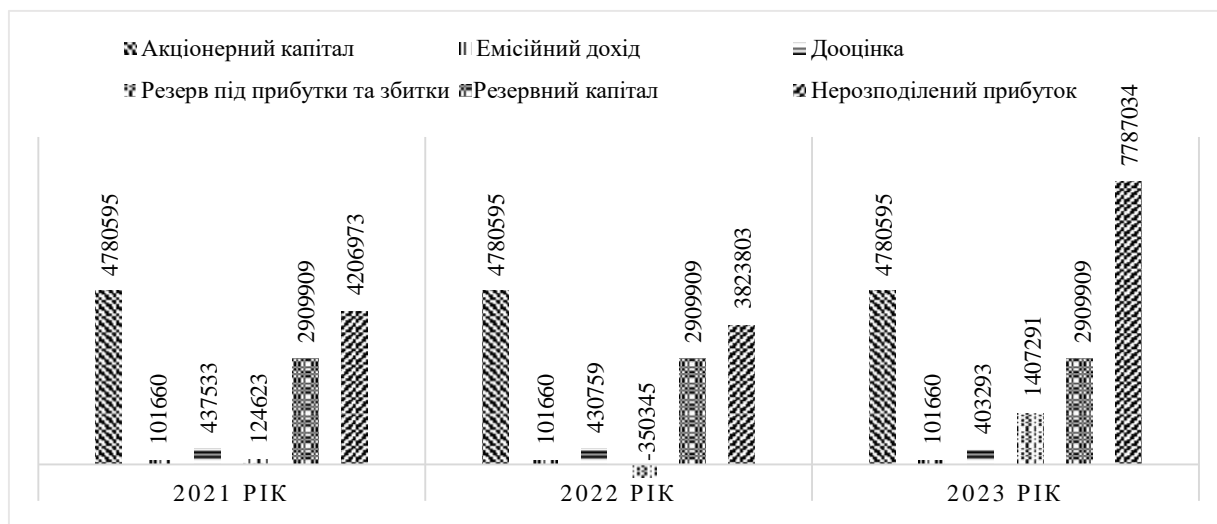
Дооцінка	-0,38%	-0,26%	Незначне зменшення через коригування вартості активів у портфелі банку
Резерв під прибутки та збитки	-0,31%	-0,92%	Зниження резерву в 2023 році через поліпшення фінансових показників банку та зменшення ризиків
Нерозподілений прибуток	-3,41%	+5,08%	Значне зменшення у 2022 році через витрати на підтримку ліквідності, значне зростання у 2023 році через відновлення прибутку
Загальна зміна власного капіталу	-10,45%	-11,34%	Спад у 2022 та 2023 роках через виплати дивідендів та зменшення капіталу на фоні економічної нестабільності
Загальна зміна пасивів	+7%	+36,94%	Загальне зростання у 2023 році через залучення нових коштів та стабілізацію пасивів банку

Джерело: систематизовано за даними [9-11]

Джерело: побудовано за даними [9-11]

Рис. 2.9. Структура пасивів АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки

Джерело: побудовано за даними [9-11]

Рис. 2.10. Структура власного капіталу АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки

Загалом рух активів та пасивів вказує на необхідність збільшення співвідношення кредитного та інвестиційного портфелів та контролю за темпами зростання грошових коштів. Зростання залучених коштів потребуватиме ретельного моніторингу в майбутньому для покращення показників діяльності Банку.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА СИСТЕМИ ЗАХОДІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

3.1. Розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

Одним з методів, що використовується для оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи, є холістична оцінка. Це найбільш універсальний з існуючих методів, оскільки він дозволяє аналізувати фінансову стабільність банківської системи через такі ключові показники, як прибутковість, ліквідність, достатність капіталу та приріст капіталу.

Він аналізує безпеку та динаміку банківської системи та здійснює регулярний моніторинг безпеки банківської системи на основі набору ключових індикаторів.

До переліку індикаторів для аналізу безпеки банківської діяльності мають бути включені показники, що характеризують ефективність фінансово-правового регулювання та адекватність банківського нагляду.

Система безпеки банківської діяльності повинна мати механізми оцінки її ефективності щодо позитивного впливу на фінансову стабільність банківської системи. З цією метою має бути обрана система індикаторів та визначені ключові індикатори банківської безпеки. Фінансова безпека визначається низкою параметрів, які доцільно об'єднати в єдиний інтегральний показник. Такий показник відображав би інтегровану оцінку банківської діяльності за єдиними правилами з такими ключовими показниками, як прибутковість, ліквідність, достатність капіталу та приріст капіталу, і виконував би роль умовного експерта.

З огляду на те, що фінансова безпека банку залежить від низки показників і коефіцієнтів, доцільно розраховувати цілісний індикатор, що відображає вплив різних факторів. Одним із способів визначення таких показників є класифікаційний аналіз.

Алгоритм розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки банку на основі класифікаційних коефіцієнтів наведено на рис. 3.1. [28].

Джерело: побудовано за даними [28]

Рис. 3.1. Алгоритм розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки банку

Для побудови матриці спостереження пропонується використовувати такі показники фінансової безпеки банку [62], як: фінансова стійкість, якість активів, структура фондування та залучення коштів, адекватність капіталу, ліквідність та прибутковості. Цей перелік індикаторів може бути розширений, якщо додаткові індикатори можуть бути оцінені кількісно. Шляхом розрахунку цих індикаторів фінансової безпеки як основи для інтегральних показників створюється матриця

спостереження. Потім кожен елемент стандартизується, щоб сформувати матрицю стандартизованих значень.

Стандартизація дозволяє переводити різні одиниці виміру, зокрема грошові показники та пов'язані з ними коефіцієнти, у безрозмірний формат, який поєднує значення характеристик. Методологія розрахунку показників на кожному етапі визначення інтегрального показника фінансової безпеки банку заснована на таксономії та представлена в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Метод розрахунку показників на всіх етапах визначення інтегрального показника фінансової безпеки банку.

Етапи розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки банку	Формули розрахунку	Позначення
Стандартизація елементів матриці спостережень	$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_y}{S_j}$ $S_j = \left(\sum_{i=1}^m \frac{(x_{ij} - \bar{x}_y)^2}{m} \right)^{\frac{1}{2}}$ $\bar{x}_y = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m x_{ij}$	z_{ij} – стандартизоване значення j -го показника у i -му досліджуваному періоді; x_{ij} – значення j -го показника у i -му досліджуваному періоді; $\bar{x}_y$ – середнє арифметичне значення j -го показника; S_j – стандартне відхилення j -го показника; m – кількість періодів дослідження.
Побудова вектора-еталона	$z_j = \max z_{ij}, \text{ якщо } j - \text{ стимулятор}$ $\{ z_j = \min z_{ij}, \text{ якщо } j - \text{ дестимулятор}$	z_j – еталон розвитку (вектор-еталон)
Визначення відстані між елементами матриці та вектором-еталоном	$C_j = \left(\sum_{j=1}^n (z_{ij} - z_j)^2 \right)^{\frac{1}{2}}$	C_i – відстань між елементами матриці та вектором-еталоном; n – кількість показників дослідження
Розрахунок інтегрального	$k_i = 1 - d_i$	k_i – модифікований коефіцієнт таксономії;

показника фінансової безпеки банку	$d_i = \frac{C_i}{C_0}$ $C_0 = C_i + 2S_0$ $C_i = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m C_i$ $S_0 = \left(\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (C_i - C_i)^2 \right)^{\frac{1}{2}}$	d_i – показник рівня розвитку; C_0 – відстань від кожної багатовимірної одиниці до точки-еталона за умови нормального розподілу випадкової величини; C_i – середня відстаней між спостереженнями C_i ; S_i – середньоквадратичне відхилення відстаней між спостереженнями C_1
------------------------------------	---	--

Джерело: систематизовано за даними [27]

Побудова векторів орієнтирів передбачає поділ кожного показника на стимулюючі та дестимулюючі фактори. Стимулюючий фактор - це показник, збільшення якого позитивно впливає на загальну оцінку суб'єкта, тоді як дестимулюючий фактор - це показник, збільшення якого має негативний ефект.

Оскільки деякі показники, такі як прибутковість банку, є однозначно стимулюючими, важливо використовувати експертну оцінку як метод для визначення того, чи є показник стимулюючим або дестимулюючим. Однак деякі показники не можуть бути чітко віднесені до категорії стимулюючих чи дестимулюючих. Наприклад, показники достатності капіталу можуть бути стимулюючими або дестимулюючими залежно від економічних умов та підходу банку до управління ризиками [76].

З огляду на наведений вище текст, можна здійснити розрахунок інтегрального показника АТ "ПУМБ".

Таблиця 3.2

Початкові дані АТ «ПУМБ» для обчислення таксономічного показника рівня фінансової безпеки

Показники	Значення по роках			
	1	2	3	4
		2021	2022	2023
Коефіцієнт ефективності роботи банку		0,38	0,29	0,29

Ефективність операцій з процентними коштами	1,15	0,76	0,70
Миттєва ліквідність	0,23	0,47	0,25
Рівень проблемних кредитів	0,05	0,03	0,04
Коефіцієнт кредитного ризику	0,09	0,13	0,12
Коефіцієнт співвідношення кредитів та зобов'язань	0,70	1,26	0,49
Коефіцієнт достатності капіталу	0,19	0,19	0,26
Ефективність комісійної діяльності	0,35	0,38	0,30

Джерело: систематизовано за даними [9-11]

Елементами цієї матриці є індикатори, представлені спеціальними характеристиками і одиницями виміру. Тому для подальших розрахунків необхідно виконати стандартизацію, яка дозволяє привести всі показники до безрозмірного вигляду, щоб зрівняти значення характеристик.

Побудову таксономічного показника рівня розвитку почнемо зі створення матриці спостережень (X), яка має такий вигляд:

$$X = \begin{vmatrix} 0,38 & 1,15 & 0,23 & 0,05 & 0,09 & 0,70 & 0,19 & 0,35 \\ 0,29 & 0,76 & 0,47 & 0,03 & 0,13 & 1,26 & 0,19 & 0,38 \\ 0,29 & 0,70 & 0,25 & 0,04 & 0,12 & 0,49 & 0,26 & 0,30 \end{vmatrix}$$

Приведемо значення елементів матриці спостережень до стандартизованого вигляду. Для цього обчислимо середнє значення для кожного показника.

$$X_{1\text{ср.}} = 0,32; X_{2\text{ср.}} = 0,87; X_{3\text{ср.}} = 0,32; X_{4\text{ср.}} = 0,04; X_{5\text{ср.}} = 0,11; X_{6\text{ср.}} = 0,82; X_{7\text{ср.}} = 0,21; X_{8\text{ср.}} = 0,34.$$

Показники можна привести до стандартизованого вигляду за допомогою формули:

$$Z = X_i/X. \quad (2.1)$$

Стандартизована матриця виглядає наступним чином:

$$Z = \begin{vmatrix} 1,19 & 1,32 & 0,72 & 1,25 & 0,82 & 0,85 & 0,90 & 1,03 \\ 0,91 & 0,87 & 1,47 & 0,75 & 1,18 & 1,54 & 0,90 & 1,12 \\ 0,91 & 0,80 & 0,78 & 1,00 & 1,09 & 0,60 & 1,24 & 0,88 \end{vmatrix}$$

Показник ефективності використання будується через визначення компонентів матриці спостережень і їх нормалізації, а потім виконується розподіл характеристик. У той же час всі змінні діляться на стимулятори та дестимулятори, виходячи з того, як кожен показник впливає на розвиток об'єкта дослідження.

Далі формується еталонний вектор, елементи якого мають координати Z_{ij} , які обчислюються за заданою формулою:

$$Z_{ij} \begin{cases} z_j = \max z_{ij}, \text{ якщо } j - \text{ стимулятор} \\ z_j = \min z_{ij}, \text{ якщо } j - \text{ дестимулятор} \end{cases} \quad (2.2)$$

, на основі значень показників.

$$R_o = (+; +; +; -; -; -; -; +)$$

Таким чином, до стимуляторів буде віднесено: $X_1; X_2; X_3; X_8$, а до дестимуляторів - $X_4; X_5; X_6; X_7$.

Саме тому, вектор-еталон для АТ «ПУМБ» буде мати координати:

$$R_o = (1,19; 1,32; 1,47; 0,75; 0,82; 0,60; 0,90; 1,12)$$

Відстань між одиничною точкою та точкою R_o обчислюється за формулою:

$$C_j = (\sum_{i=1}^n (z_{ij} - z_j)^2)^{\frac{1}{2}} \quad (2.3)$$

Результатом дослідження буде наступні дані:

$$C_{2021} = 0,933; C_{2022} = 1,138; C_{2023} = 1,148$$

Отримані відстані є основою для обчислення показника рівня розвитку.

Таксономічний показник коефіцієнта розвитку визначаємо за формулами:

$$k_i = 1 - d_i \quad (2.4)$$

$$d_i = \frac{C_i}{C_0} \quad (2.5)$$

$$C_0 = C_i + 2S_0 \quad (2.6)$$

$$C_i = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m C_i \quad (2.7)$$

$$S_0 = \left(\frac{1}{m} \sum_{i=1}^m (C_i - C_i)^2 \right)^{\frac{1}{2}} \quad (2.8)$$

де $C_0 = 1,1271$;

$C_i = 1,073$;

$S_0 = 0,099$.

Таблиця 3.3

Обчислення допоміжної величини для визначення коефіцієнта таксономії

Рік	2021	2022	2023
d_i	0,734	0,895	0,903

Джерело: систематизовано автором

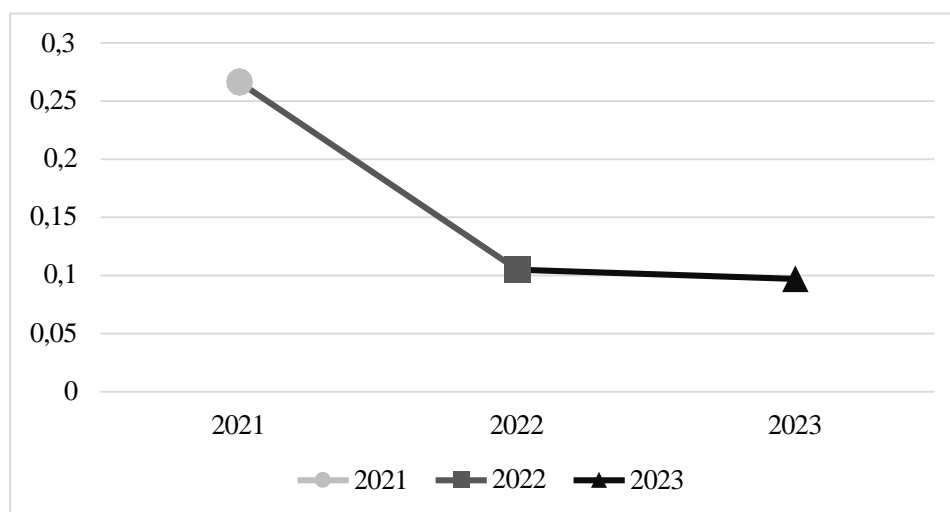
Таблиця 3.4

Розрахунок коефіцієнту таксономії

Рік	2021	2022	2023
k_i	0,266	0,105	0,097

Джерело: систематизовано автором

На рис. 3.2 представлено графік динаміки змін загального інтегрального показника рівня розвитку фінансової безпеки для АТ «ПУМБ».

Джерело: побудовано автором

Рис. 3.2. Динаміка змін інтегрального показника рівня фінансової безпеки банку АТ «ПУМБ»

Вихідні дані для розрахунку таксономічного показника рівня фінансової безпеки АТ «ПУМБ» дозволили визначити динаміку змін інтегрального показника у 2021-2023 роках. Стандартизація показників дала змогу уніфікувати дані для подальших обчислень, зокрема для формування матриці спостережень та

еталонного вектора. В результаті аналізу відстаней між точкою-одиницею та еталонним вектором було отримано значення таксономічного показника рівня розвитку для кожного року. За отриманими результатами можна зробити висновок про зниження рівня фінансової безпеки банку, оскільки коефіцієнти розвитку зменшуються, що відображено на графіку динаміки змін інтегрального показника.

Отже, рекомендується застосовувати комплексний підхід до оцінки фінансової стійкості банківської системи, інтегруючи такі ключові показники, як прибутковість, ліквідність, достатність капіталу та приріст капіталу. Це дозволить як оцінювати стабільність і динаміку розвитку банківської системи, так і здійснювати регулярний моніторинг її безпеки. Усі показники мають бути стандартизовані, а для розрахунку інтегрального індексу безпеки має бути створена безрозмірна матриця. Важливо визначити індикатори як стимулюючі або гальмівні фактори за допомогою експертних оцінок, щоб відобразити їх вплив на стабільність банківської системи в цілому.

3.2. Визначення шляхів вдосконалення фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

Одним з основних завдань у забезпеченні безпеки банківської діяльності є захист фінансових ресурсів, інформації та майна банків від внутрішніх і зовнішніх загроз, що вимагає створення ефективних систем фінансової безпеки. Пріоритетними завданнями комерційних банків є забезпечення повернення кредитів, підвищення прибутковості, підтримання ліквідності та зниження ризиків [19].

Фінансова безпека є важливим фактором для всіх банківських установ, в тому числі і для АТ «ПУМБ», який займає лідируючі позиції на ринку фінансових послуг України. Оскільки економічні, політичні та соціальні ризики зростають через війну та зміни на світовому ринку, необхідно шукати нові шляхи

підвищення фінансової безпеки банків. Це стосується як внутрішніх процесів, так і заходів з протидії зовнішнім загрозам.

Стабільність банківської системи безпосередньо залежить від довіри до кожної установи, а стабільність банку - від ефективності системи управління фінансовою безпекою. Для того, щоб така система функціонувала, вона повинна забезпечувати узгодженість цілей і завдань на всіх рівнях та визначати найкращий спосіб реалізації узгодженого [29].

Фінансова безпека банків базується на впровадженні організаційних, технічних та профілактичних заходів, спрямованих на захист їхніх інтересів, забезпечення ліквідності активів, збільшення капіталу та захист матеріальних цінностей.

Управління фінансовою безпекою здійснюється різними організаційними підрозділами, до них належать: відділ внутрішнього аудиту (аналіз фінансового стану, мінімізація фінансових ризиків тощо), відділ маркетингу (моніторинг зовнішнього середовища, аналіз конкурентів), юридичний відділ (правовий захист) та відділ кадрів (підбір персоналу). Зростання загроз і ризиків у банківській діяльності зумовило необхідність створення в банках спеціалізованих підрозділів фінансової безпеки [38].

Загрози можуть бути суб'єктивними та об'єктивними. До суб'єктивних загроз відносяться дії (або бездіяльність) співробітників і ділових партнерів, спрямовані на нанесення шкоди банку і невиконання обов'язків.

Об'єктивні загрози - це загрози, пов'язані з політичними, економічними та природними факторами.

Особливу увагу слід приділяти структурі фінансових вкладень і контролю балансу між прибутковістю та ризиком. Помилки в управлінні можуть призвести до втрати фінансової незалежності і навіть банкрутства. Оцінка рівня фінансової безпеки включає аналіз звітності, структури капіталу, ліквідності та платоспроможності, а також аналіз показників прибутковості та рентабельності, що дозволяє оцінити результати діяльності банку та порівняти їх з іншими фінансовими установами.

Забезпечення безпеки Банку є ключовим елементом його діяльності та потребує постійної уваги. Необхідність покращення фінансової безпеки Банку пов'язана зі зміцненням банківської системи в цілому та підвищенням ефективності і стійкості операцій Банку [26].

Ключовими факторами, що сприяють підвищенню фінансової безпеки, є покращення якості корпоративного управління, підвищення прозорості, покращення відносин між акціонерами та іншими зацікавленими сторонами, а також ефективне управління ризиками. Створення надійних систем управління ризиками та наближення їх до міжнародних стандартів може зменшити вразливість банківського сектору до зовнішніх та внутрішніх загроз. Важливо також, щоб рушійні сили зростання активів були узгоджені з економічним зростанням.

Система банківської безпеки перебуває на стадії трансформації, і важливо, щоб її розвиток не обмежувався лише економічними інтересами. Важливою частиною системи безпеки є впровадження інженерно-технічних заходів для захисту фізичних активів банку.

Плани забезпечення безперервності бізнесу в надзвичайних ситуаціях повинні включати комплексні організаційні заходи і ґрунтуватися на чіткому розумінні функцій банку, процедур управління та методів антикризового менеджменту. Це вимагає системного підходу та використання спеціалізованих методологій для врахування всіх факторів, які можуть вплинути на безперервність бізнесу.

Для забезпечення стабільності важливо враховувати всі зовнішні та внутрішні фактори, які можуть вплинути на діяльність банку, а не лише технічні аспекти, як це традиційно відбувається. Ефективна безпека банку може бути досягнута лише завдяки детальному плануванню, яке враховує всі можливі загрози та сценарії розвитку подій, що вимагає ретельного планування та послідовної реалізації [32].

Управління банківською безпекою має здійснюватися в рамках інтегрованої системи, яка враховує всі аспекти банківської діяльності та забезпечує цілісний підхід до захисту фінансових і матеріальних активів.

Підвищення прозорості банківської діяльності, ефективне управління ризиками та покращення якості корпоративного управління, в тому числі шляхом оптимізації взаємодії між органами управління, акціонерами та стейкхолдерами, значною мірою сприяють зміцненню фінансової безпеки банків.

Гармонізація діяльності банків з міжнародними стандартами сприяє зниженню фінансових ризиків. Важливо також, щоб темпи зростання банківських активів відповідали темпам розвитку економіки, що сприяє зниженню ризиків, пов'язаних з банківською діяльністю.

Спеціалізований департамент (управління, служба) фінансової безпеки банку має бути штатним структурним підрозділом, підпорядкованим безпосередньо голові правління банку. Цей підрозділ у взаємодії з іншими підрозділами банку, а також, за необхідності, з державними органами та іншими зовнішніми організаціями, розробляє, впроваджує та контролює виконання заходів, спрямованих на захист фінансових інтересів банку від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Джерело: побудовано автором

Рис. 3.3. Організаційна структура системи управління фінансовою безпекою

Включення департаменту фінансової безпеки в структуру банків дозволить більш точно оцінити поточний стан банківських установ. Цей відділ зможе аналізувати діяльність кожного окремого підрозділу, виявляти та усувати недоліки. Такий підхід сприятиме підвищенню фінансової стійкості та стабільності банку, підтримці управлінських рішень та їх реалізації з метою мінімізації ризиків та загроз при досягненні найвищих стандартів фінансової безпеки.

Створення департаменту фінансової безпеки є важливим кроком вперед у банківській діяльності. Він прискорює і полегшує збір інформації та забезпечує управління діяльністю кожного окремого співробітника. Це дозволить ефективніше реагувати на складні ситуації та допоможе вирішити конкретні проблеми.

Для посилення фінансової безпеки банків необхідно впровадити низку заходів, спрямованих на пом'якшення впливу основних загроз. До таких заходів належать:

- удосконалення корпоративного управління для підвищення ефективності та фінансової стійкості банків;
- наближення українських банків до міжнародних стандартів;
- посилення мінімальних вимог до капіталу;
- подальша рекапіталізація банківського сектору [86];
- необхідність більшої прозорості щодо фінансового стану та структури управління власників банків;
- консолідація ключових показників діяльності банків відповідно до міжнародних стандартів;
- підвищення рівня правового захисту кредиторів;
- підтримання низької інфляції та стабільного валютного курсу;
- створення сприятливого інвестиційного клімату для підвищення міжнародних кредитних рейтингів [56].

В умовах цифрової трансформації фінансового сектору ПУМБ повинен продовжувати інвестувати в розвиток цифрових послуг. Однак з поширенням

онлайн-сервісів зростають кіберзагрози, і заходи кібербезпеки потребують посилення. Для забезпечення захисту даних клієнтів та фінансових операцій необхідно впроваджувати передові системи шифрування та складні системи аутентифікації, а також постійно оновлювати заходи захисту від кіберзлочинності. Вдосконалення навичок співробітників у сфері кібербезпеки також має ключове значення.

З огляду на поточні ризики, пов'язані з військовими діями, банки повинні мати чітку стратегію готовності до кризових ситуацій, яка включає як фінансові, так і організаційні заходи. Це включає розробку плану реагування на кризу, а також регулярне проведення стрес-тестів для оцінки потенційних ризиків та сценаріїв їх виникнення. Ефективне антикризове управління може допомогти банкам швидше оговтатися від потрясінь і зберегти довгострокову стабільність.

Ефективна взаємодія з Національним банком України та іншими регуляторними органами є важливою для підтримання фінансової безпеки. ПУМБ повинен постійно адаптувати свою діяльність до нових регуляторних вимог, дотримуючись при цьому всіх стандартів і рекомендацій. Це включає в себе дотримання міжнародних стандартів протидії відмиванню коштів (AML) та вимог до достатності капіталу.

Фінансова безпека тісно пов'язана з довірою клієнтів, тому ПУМБ повинен активно розвивати політику прозорості та публічно звітувати про свою діяльність, фінансові показники та кроки, зроблені для покращення якості послуг. Інформування клієнтів про нові ризики та дії, що вживаються для їх зниження, допоможе зміцнити довіру та зберегти лояльність клієнтів у складних умовах.

Для забезпечення довгострокової фінансової безпеки ПУМБ повинен впроваджувати системні реформи в управлінні ризиками, підвищувати ефективність внутрішніх процесів, активно інвестувати в діджиталізацію та кібербезпеку, посилювати співпрацю з регуляторами та підвищувати прозорість для клієнтів. Ці заходи не тільки забезпечать стійкість ПУМБ перед зовнішніми викликами, але й підвищать його конкурентоспроможність на українському ринку фінансових послуг.

Таким чином, знаючі можливі виклики для загрози фінансової безпеки банку та варіантами їх вирішення, можна розробити певні методичні рекомендації для унеможливлення допущення будь-яких видів загроз.

3.3. Розробка методичних рекомендацій щодо забезпечення фінансової безпеки АТ «Перший Український Міжнародний Банк»

Фінансова безпека є невід'ємним елементом сталого функціонування банківських установ і гарантує їх надійність та стабільність на ринку. Як один з провідних банків України, АТ «ПУМБ» повинен постійно вдосконалювати свій підхід до фінансової безпеки з урахуванням мінливого економічного, політичного та соціального середовища. З цією метою необхідно розробити методичні рекомендації, спрямовані на мінімізацію ризиків та забезпечення сталого розвитку банку.

Ефективність трансформаційних процесів в українському суспільстві та економіці значною мірою визначається банківським сектором, який перерозподіляє та прискорює рух фінансових ресурсів у країні. Це забезпечує стабільний розвиток та ефективне функціонування національної економіки [39].

Поточна ситуація свідчить про недостатню фінансову стабільність та ефективність як української банківської системи в цілому, так і окремих банківських установ. Така ситуація призвела до ліквідації низки неплатоспроможних банків протягом останніх років. В умовах інтеграції України до європейського фінансового простору важливо обрати правильний шлях для покращення фінансового стану банків, що є важливою умовою стабільного економічного зростання в країні.

Наразі банківська система перебуває у нестабільному стані, деякі банки припинили свою діяльність. Додаткові податки та військові збори скорочуються, коливання обмінного курсу зберігаються, процентні ставки зростають і сприяють розширенню тіньового ринку. Всі ці фактори негативно впливають на банківську систему в цілому.

У 2022 році війна погіршила фінансову стійкість деяких банків та негативно вплинула на довіру населення до банківської системи.

Створення сприятливого середовища для діяльності банків та забезпечення стабільного відтворювального циклу є одним із головних економічних викликів сьогодення. Це особливо важливо в умовах суспільних та державних змін. Важливим шляхом досягнення цієї мети є реалізація заходів, спрямованих на забезпечення ефективної діяльності банків.

Банківська система є важливою складовою ринкової інфраструктури, оскільки забезпечує механізм перерозподілу грошових потоків між економічними суб'єктами [78].

Сучасна економічна система України зазнає змін, які мають значний вплив на розвиток банківського сектору. За останні роки банківський сектор став більш динамічним, технологічним та конкурентоспроможним.

Для підвищення надійності та стабільності банків важливо визначити шляхи формування і залучення капіталу та оптимізації його структури з урахуванням таких факторів, як ризикованість активів, специфіка пасивних операцій, структура власності та характер клієнтів. Для забезпечення надійності та прибутковості банків необхідно розробити ефективні системи оцінки та управління ризиками, які охоплюють мінімізацію всіх основних банківських ризиків. Розроблені методики та нормативні документи повинні забезпечувати єдиний підхід до оцінки ризиків. Комплексний підхід сприяє стабільній та надійній роботі всього банку.

Для забезпечення фінансової стабільності окремих банків менеджменту банків та регуляторам банківської системи необхідно виявляти, оцінювати та пом'якшувати вплив різних факторів, що виникають у періоди економічної нестабільності.

Для забезпечення фінансової стійкості АТ «ПУМБ» необхідні зміни як в системі управління банками, так і в національних механізмах регулювання та нагляду за банківською системою.

Значний внесок у зміцнення фінансової стійкості банків зроблять єдині стандарти та стратегії банківської діяльності, що враховують успішний досвід іноземних банків та вимоги міжнародних органів банківського нагляду. Особливу увагу слід приділити стандартам управління ризиками банків.

Постійне впровадження нових інформаційних систем та банківських технологій є ключовим елементом підвищення надійності банку та мінімізації ризиків. Удосконалення методології оцінки надійності банку також відіграє важливу роль і впливає на якість кінцевого результату завдяки всебічному аналізу фінансового стану та точному розрахунку підсумкового балу надійності.

Формування якісного кредитного портфеля має вирішальне значення не лише для забезпечення прибутковості та фінансової стабільності банку, але й для його репутації як надійного фінансового партнера. Реалії сьогодення вимагають нового підходу до розподілу капіталу та комплексної оцінки ризиків, у тому числі політичних, особливо щодо конкретних країн та регіонів. Крім того, системна економічна криза підкреслила важливість своєчасного та ефективного використання управлінських ресурсів, що може мати значні фінансові наслідки не лише для окремих банків, а й для банківської системи в цілому, в тому числі у глобальному масштабі [75].

Рейтингова оцінка ґрунтується на детальній фінансовій звітності банку, що подається відповідно до чинного законодавства. Основними показниками, що визначають рейтинг, є достатність капіталу, якість кредитного портфеля, прибутковість та ліквідність. Існуючі методики оцінки надійності банку мають як сильні сторони, так і суттєві недоліки, які можуть призвести до розбіжностей між фактичним станом банку та його позицією в рейтингу.

Основні недоліки полягають у наступному:

- рейтинги, які зазвичай розраховуються на основі річної або піврічної фінансової звітності, часто запізнюються з публікацією і тому стають застарілими через раптові зміни у фінансовому стані банку;

- оскільки баланси, складені за національними стандартами, не враховують усіх ключових показників, оцінювати надійність банку лише на основі даних балансу не є коректним;

- закритість методики з використанням експертних оцінок обмежує розуміння алгоритму формування кінцевих показників та рівня експертних оцінок, що ускладнює оцінку якості самої методики;

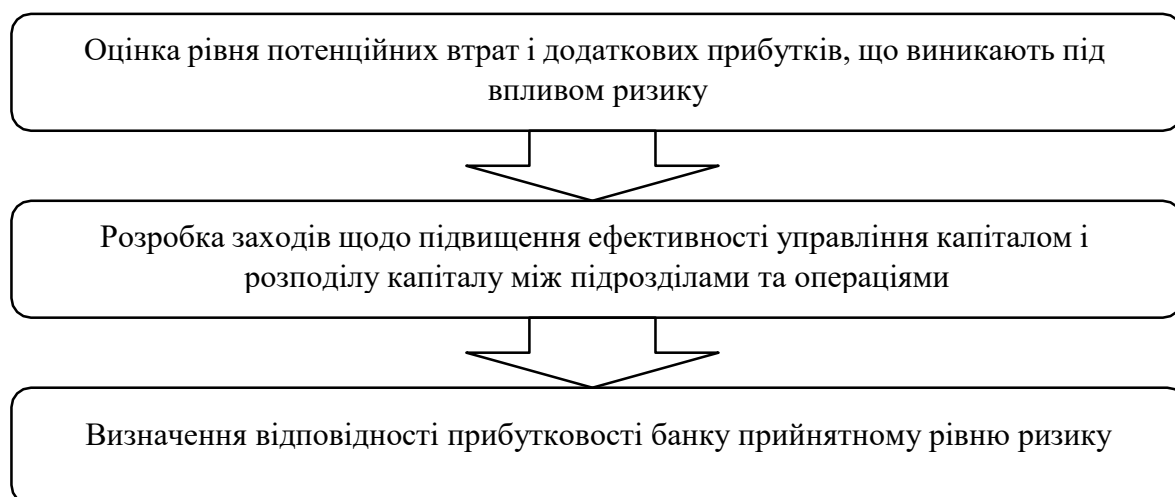
- при розрахунку окремих показників часто трапляються методологічні помилки.

У деяких випадках споживачі не можуть оцінити стан банку на основі інформації, наведеної в підсумковому рейтингу. Більшість існуючих методик оцінки діяльності комерційних банків зосереджені на кількісних показниках (наприклад, активи, власний капітал, кредитні вкладення) і не враховують якісні аспекти. Водночас, спостерігається тенденція до змін у цьому напрямку.

Враховуючи високий рівень схильності банківської діяльності до різних видів ризиків, оцінка всіх показників діяльності кредитних установ, а не лише нормативів достатності капіталу, має бути скоригована на ризик.

Завдання аналізу ризиків у процесі оцінки фінансових результатів банку представлені на рис. 3.4.

Джерело: побудовано автором

Рис. 3.4. Завдання аналізу ризиків фінансового результату діяльності банку

Такий системний та комплексний підхід до ризик-орієнтованої оцінки та аналізу діяльності банку та його контрагентів сприяє зміцненню кредитоспроможності банку та підвищенню його ефективності на ринку банківських послуг.

Невід'ємною складовою комплексу заходів щодо забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності є система страхування вкладів. Система страхування вкладів захищає вкладників від ризику втрати коштів або мінімізує цей ризик у разі настання неплатоспроможності банку.

Для збільшення доходів і зміцнення фінансової безпеки важливо проводити регулярний якісний і кількісний аналіз кожного джерела доходів з метою визначення оптимального напрямку діяльності [24].

Розробка та реалізація стратегічних альтернатив управління фінансовою безпекою охоплює всі види управлінської діяльності та системи управління банком, пов'язані з реалізацією стратегій забезпечення стійкості банку, контролем за їх виконанням та досягненням запланованих результатів.

АТ «ПУМБ» має впроваджувати стратегічні альтернативи для зміцнення фінансової безпеки банків. Це пов'язано з тим, що системи управління повинні базуватися на принципі попередження системного ризику, а не лише ліквідації його наслідків.

Для забезпечення фінансової стійкості банку важливо не тільки мати достатній капітал, а й забезпечити взаємодію управлінських рішень та збалансованість між усіма складовими діяльності установи.

Отже, складові та вимоги стратегічних варіантів забезпечення фінансової безпеки сприяють подоланню потенційних та наявних негативних факторів, що впливають на стійкість банку, і підкріплюються тактичними та оперативними заходами, включеними до організаційного плану, комплексних цільових програм та стратегічної карти розвитку банківської установи.

Це має бути забезпечення, підтримка, аналіз та оцінка фінансової безпеки комерційних банків є важливим елементом розвитку банківської системи. Тому дослідження в цій галузі економіки повинні проводитися з метою оптимізації методів оцінки, забезпечення та управління фінансовою безпекою.

ВИСНОВКИ

Фінансова безпека банку характеризується станом, який гарантує його економічний розвиток, стабільний фінансовий результат, збереження активів та здатність ефективно реагувати на мінливі внутрішні та зовнішні умови, не зазнаючи при цьому значних втрат. Цей термін описує динамічний стан банківської установи, що характеризується стабільністю, стійкістю до зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для сталого розвитку.

Фінансова безпека - поняття, яке постійно змінюється під впливом низки чинників, у тому числі загроз, що негативно впливають на фінансово-економічний стан банку та загрожують його життєво важливим інтересам. Основними характеристиками фінансової безпеки банку є здатність підтримувати стійкий фінансовий стан і забезпечувати ефективну діяльність банку, а також здатність виявляти проблемні зони на ранній стадії, нейтралізувати кризові ситуації та запобігати банкрутству. Сьогодні одним з основних питань захисту банківської діяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз є необхідність забезпечення захисту фінансових ресурсів, інформації та майна комерційних банків, тобто необхідність створення системи фінансової безпеки.

Актуальність теми дослідження визначається необхідністю посилення фінансової безпеки банків України в умовах нестабільності, що виникає як через внутрішні проблеми, так і під впливом зовнішніх чинників. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи є важливим завданням, оскільки воно підтримує економічний розвиток і довіру інвесторів.

Аналіз теоретичних основ фінансової безпеки, представлений у першому розділі, показав важливість цілісного підходу, який охоплює різноманітні аспекти діяльності банків — від показників ліквідності до достатності капіталу. Було встановлено, що фінансова безпека є динамічним процесом, який потребує регулярного моніторингу та адаптації до нових умов і викликів.

У другому розділі було здійснено аналіз сучасного стану банківської системи України та основних показників АТ «Перший Український Міжнародний Банк». Виявлено, що основними загрозами для фінансової безпеки є низька якість кредитних портфелів, недостатня довіра клієнтів і вплив політичної нестабільності. Детальне дослідження ПУМБ дозволило ідентифікувати ключові ризики та запропонувати конкретні заходи для їх мінімізації.

Розгляд і аналіз зазначених аспектів визначив необхідність пошуку шляхів вдосконалення фінансової безпеки банківської діяльності. У третьому розділі було запропоновано такі напрями вдосконалення:

1. Розрахунок інтегрального показника фінансової безпеки — виявлено методику обчислення, яка дає змогу оцінити загальний рівень безпеки банку за сукупністю показників, що дозволяє враховувати різні аспекти діяльності та швидко реагувати на зміни.

2. Шляхи підвищення фінансової безпеки АТ «ПУМБ» — запропоновано впровадження додаткових інструментів ризик-менеджменту та заходів для підтримання ліквідності, а також посилення системи моніторингу для своєчасного виявлення та нейтралізації загроз.

Проведено опрацювання методичного матеріалу, вивчення періодичних видань та аналіз фінансового стану банку, на основі якого надано рекомендації щодо покращення фінансової безпеки. Важливими є не тільки показники фінансового стану, але й їх порогові значення, оскільки недотримання цих порогових значень може призвести до фінансової нестабільності та загрози виникнення негативних тенденцій. Система індикаторів дозволяє заздалегідь виявити потенційні загрози та вжити заходів для їх уникнення.

Таким чином, розроблені пропозиції та рекомендації мають практичне значення для підвищення рівня фінансової безпеки ПУМБ і можуть бути корисними для інших банків, що прагнуть до стабільного розвитку в умовах ризиків. Висновки, отримані в рамках дослідження, сприяють теоретичному та практичному вдосконаленню механізмів фінансової безпеки, що є важливим для стійкості банківського сектору загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Л. М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни "Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки банків та фінансових установ" для здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 073 "Менеджмент" спеціалізація "Управління фінансово-економічною безпекою" денної та заочної форми навчання. Рівне : НУВГП, 2018. 39 с.

2. Активи і зобов'язання банків на 1 січня 2024 г. Мінфін. [Електронний ресурс] URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/ranking/assets/2024/1> (дата звернення: 20.10.2024).

3. Акціонерне товариство «Державний експортно-імпорتنний банк України» Консолідований звіт керівництва (консолідований звіт про управління) Річна консолідована фінансова звітність За рік, що закінчився 31 грудня 2021 року, зі звітом незалежних аудиторів. UKREXIMBANK. [Електронний ресурс] URL: <https://www.eximb.com/assets/files/download/a1-1-3-consolidated-fs-exim-2021-encrypt.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

4. Акціонерне товариство «Державний експортно-імпорتنний банк України» Консолідований звіт керівництва (консолідований звіт про управління) Річна консолідована фінансова звітність За рік, що закінчився 31 грудня 2022 року, зі звітом незалежних аудиторів. UKREXIMBANK. [Електронний ресурс] URL: <https://www.eximb.com/assets/files/download/a1-1-3-consolidated-fs-exim-2022-encrypt.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

5. Акціонерне товариство «Державний експортно-імпорتنний банк України» Консолідований звіт керівництва (консолідований звіт про управління) Річна консолідована фінансова звітність За рік, що закінчився 31 грудня 2023 року, зі звітом незалежних аудиторів. UKREXIMBANK. [Електронний ресурс] URL: <https://www.eximb.com/assets/files/download/a1-1-3-consolidated-fs-exim-2023-encrypt.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

6. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ» Консолідований звіт про управління Консолідована фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року. ОЩАДБАНК. [Електронний ресурс] URL: https://www.oschadbank.ua/uploads/1/7588-oschadbank_2021_fs_conso_ukr.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

7. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ» Консолідований звіт про управління Консолідована фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року. ОЩАДБАНК. [Електронний ресурс] URL: https://www.oschadbank.ua/uploads/3/15674-oschadbank_2022_fs_conso_ukr.zip (дата звернення: 20.10.2024).

8. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ» Консолідований звіт про управління Консолідована фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року. ОЩАДБАНК. [Електронний ресурс] URL: https://www.oschadbank.ua/uploads/3/18469-obu_2023_ukr_conso_fs.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

9. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» Фінансова звітність За рік, що закінчився 31 грудня 2021 року разом зі звітом незалежних аудиторів. ПУМБ. [Електронний ресурс] URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/фінансова%20звітність__fuib_21fsu_isa_wit h%20signatures.pdf?v=638018659905849369 (дата звернення: 07.10.2024).

10. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» Фінансова звітність За рік, що закінчився 31 грудня 2022 року разом зі звітом незалежних аудиторів. ПУМБ. [Електронний ресурс] URL: <https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%>

82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C__fuib_22fsu_isa_with%20signatures.pdf?v=638187983750048055 (дата звернення: 07.10.2024).

11. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» Фінансова звітність За рік, що закінчився 31 грудня 2023 року разом зі звітом незалежних аудиторів. ПУМБ. [Електронний ресурс] URL:

https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C__fuib_23fsu_isa_ukr.pdf?v=638497404704089380 (дата звернення: 07.10.2024).

12. Акціонерне товариство «Райффайзен Банк» Консолідована фінансова звітність іноземної банківської групи Райффайзен в Україні За рік, що закінчився 31 грудня 2021 року зі Звітом незалежного аудитора. Raiffeisen Bank. [Електронний ресурс] URL: <https://raiffeisen.ua/storage/files/raiffeisen-bank-banking-group-21fsu-isa-with-signatures.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

13. Акціонерне товариство «Райффайзен Банк» Звіт керівництва Консолідована фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року зі Звітом незалежного аудитора. Raiffeisen Bank. [Електронний ресурс] URL: <https://raiffeisen.ua/storage/files/raiffeisen-bank-22fsu-consolidated-isa-with-independent-auditors-report.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

14. Акціонерне товариство «Райффайзен Банк» Звіт керівництва (Звіт про управління) Консолідована фінансова звітність За рік, що закінчився 31 грудня 2023 року зі Звітом незалежного аудитора. Raiffeisen Bank. [Електронний ресурс] URL: <https://raiffeisen.ua/storage/files/raiffeisen-bank-consolidated-23fsu-isa-with-signatures.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

15. Аналіз банківської діяльності : підручник / А.М. Герасимович, І.М. Парасій-Вергуненко, В.М. Кочетков та ін. ; ред. А.М. Герасимовича. – Київ : КНЕУ, 2010. — 599 с.

16. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру. *Економічне прогнозування*. 2006. № 1. С. 7–25.

17. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія: в 2-х томах. Київ : УБС НБУ, 2014. Т. 2 : Безпека фінансових інститутів. 715 с.

18. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія. Київ : Київ. нац. торгів.-екон. ун-т, 2004. 759 с.

19. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. Киев, Эльга, Ника-Центо, 2004. 784 с.

20. Бобрик М. М. Финансовая устойчивость коммерческого банка. *Банковское дело*. 2014. № 8.

21. Борець М. А. Економічна сутність та підходи до визначення поняття «Фінансова безпека банку». *Управління розвитком*. 2014. № 2. С. 151–154.

22. Болгар Т. М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступ канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Суми, 2009. 22 с.

23. Букін С. Безпека банку. *Банківські технології*. 2003. № 9. С. 7–10.

24. Бянов Д. М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного : дип. роб. на здобуття освіт. ступ. бакалавр : спец. 6.03.05.02 «Економічна кібернетика». Одеса, 2017. 77 с.

25. Відомості про остаточних ключових учасників у структурі власності банку станом на 23 лютого 2024 року АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК», 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 4. ПУМБ. [Електронний ресурс] URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/корпоративне%20управління%20__відомості%20про%20структуру%20власності%20банку%20станом%20на%2023.02.2024%20р.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

26. Вовк В. Я. Теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки банку. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 200–204.

27. Гаряга Л.О. Удосконалення управління фінансовим результатом банку. *Modern Economics*. 2017. № 4. С. 23–34.

28. Гаряга Л. О., Куліш Р. Р. Фінансова безпека банківської діяльності в умовах цифровізації. *Проблеми економіки*. 2019. № 4 (42). С. 163–171.

29. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності : підручник. Київ : КНЕУ, 2004. 599 с.

30. Голобородько Ю. О. Теоретичні підходи до розкриття сутності та складових фінансової безпеки банківських установ. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. № 22.12. С. 194–198.

31. Горалько О. В. Фінансова безпека банків у системі забезпечення фінансової безпеки держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 328–337.

32. Гребенюк Н. О. Фінансова безпека банків: система розпізнавання загроз та усунення ризиків. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2016. №. 91. С. 53–64.

33. Гриценко Р. Економічна безпека банківської системи України. *Вісник Національного банку України*. 2003. № 4. С. 27–28.

34. ГРУПА "ПРИВАТБАНК" РІЧНИЙ ЗВІТ 31 грудня 2021 року. ПриватБанк. [Електронний ресурс] URL: https://static.privatbank.ua/files/doc1_09092022.pdf?_gl=1*frdri6*_gcl_au*MjA5ODQzMjA0Ni4xNzMwMjg5NjMx*_ga*MTkxNjI4MjQ1OC4xNzMwMjg5NjMy*_ga_C7N2L9YCSQ9*MTczMTUyMzEwNi40LjEuMTczMTUyMzEwOS41Ny4wLjA. (дата звернення: 20.10.2024).

35. ГРУПА "ПРИВАТБАНК" РІЧНИЙ ЗВІТ 31 грудня 2022 року. ПриватБанк. [Електронний ресурс] URL: https://static.privatbank.ua/files/dod2_01052023_2022.pdf?_gl=1*1ukqrcs*_gcl_au*MjA5ODQzMjA0Ni4xNzMwMjg5NjMx*_ga*MTkxNjI4MjQ1OC4xNzMwMjg5NjMy*_ga_C7N2L9YCSQ9*MTczMTUyMzEwNi40LjEuMTczMTUyMzEwNS42MC4wLjA. (дата звернення: 20.10.2024).

36. ГРУПА "ПРИВАТБАНК" РІЧНИЙ ЗВІТ 31 грудня 2023 року. ПриватБанк. [Електронний ресурс] URL: https://static.privatbank.ua/files/Konsolidovanyu_richnyu_zvit_zh_2023.pdf?_gl=1*1dc

xmle*_gcl_au*MjA5ODQzMjA0Ni4xNzMwMjgxBjMx*_ga*MTkxNjI4MjQ1OC4xNzMwMjgxBjMy*_ga_C7N2L9Ycq9*MTczMTUyMzEwNi40LjEuMTczMTUyMzU2NS41Ni4wLjA. (дата звернення: 20.10.2024).

37. Дмитров С. О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку. *Фінансовий простір*. 2012. № 2 (6). С. 11–15.
38. Дорошенко А. А. Банковский сектор Украины: реалии, тенденции, перспективы. *Бізнес Інформ*. 2014. № 1. С. 232-236.
39. Дубровін О. В. Індикатори економічної безпеки реального сектору економіки. *Стан та шляхи стабілізації фінансово-економічної системи : зб. тез наук. робіт учасників Міжнар. Науково-практ. конф. для студентів, аспірантів та молодих уч., м. Київ, 26–27 лют. 2016 р.* Київ, 2016. С. 13–16.
40. Енциклопедія банківської справи України / ред. колегія В. С. Стельмах (голова) та ін.; Національний банк України, Ін-т незалежних експертів. Київ : Молодь; Ін Юре, 2001. 680 с.
41. Євченко Н. Г., Криклій О.А. Вплив податкових ризиків на фінансову безпеку банку. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр.* Суми, 2009. С. 45–52.
42. Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія. Суми, 2009. 295 с.
43. Єрмошенко А. М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 4. С. 46–51.
44. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ : КНТЕУ, 2001. 309 с.
45. Зачосова Н. В. Особливості забезпечення фінансової безпеки комерційних банків в Україні. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 4. С. 74–78.
46. Звіт Правління АБ "УКРГАЗБАНК" за 2021 рік. ugb. [Електронний ресурс] URL: https://www.ukrgasbank.com/upload/file/21zvt_prav.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

47. Звіт Правління АБ "УКРГАЗБАНК" за 2022 рік. ugb. [Електронний ресурс] URL: https://www.ukrgasbank.com/upload/file/22zvt_prav.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

48. Звіт Правління АБ "УКРГАЗБАНК" за 2023 рік. ugb. [Електронний ресурс] URL: https://www.ukrgasbank.com/upload/file/zvt_pravl_2023.pdf (дата звернення: 20.10.2024).

49. Звіт про прогрес АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» за 2023 рік. ПУМБ. [Електронний ресурс] URL: https://apim.pumb.ua/api/assets/pumb/b9ea5765-96f8-4d9b-81d1-99a818029c1a/fuib-cop-2023-ua.pdf?_gl=1*eugslb*_gcl_au*MTk2NDI0Mzk4MS4xNzI3MzYyMzY2*_ga*OTk4MTg5MDMwLjE3Mjc2NjIzNjc.*_ga_DK0DBEYJ4N*MTcyOTI3MTIxNC4xNC4xLjE3MjkyNzEyNDIuMzIuMC4w (дата звернення: 09.10.2024).

50. Зубок М. І. Безпека банківської діяльності : навч. посіб. КНЕУ, 2002. 190 с.

51. Карась П. М., Приходько Н. В., Пащенко О. В. Банківська система : навч. посіб. / за ред. Л. О. Гришина. Херсон, ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 292 с.

52. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.

53. Конституція України. Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 09.10.2024).

54. Корнилюк Р. Головні тенденції банківського ринку за 12 місяців війни. ЕКОНОМІЧНА ПРАВДА. [Електронний ресурс] URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697976/> (дата звернення: 28.10.2024).

55. Криклій О. А. Управління прибутком банку : монографія / ред.: О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 136 с.

56. Крупка І. М. . Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки. *Бізнес Інформ*. 2012. № 6. С. 168–175.

57. Литовченко О. Ю. Теоретико-методичне підґрунтя до управління фінансовою безпекою банку. *Матеріали за 8-а міжнародна научна практична конференція, «Achievement of high school»* : зб. наук. пр., м. Софія, 17–25 листоп. 2012 р. Софія, 2012. С. 10–15.

58. Лісняк А. Є. Чинники фінансової безпеки банків. *Вісник університету банківської справи*. 2017. № 3 (30). С. 77–82.

59. Надьон О. В. Адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків: поняття та необхідні ознаки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2016. Т. 2, № 39. С. 17–21.

60. Національний банк України. Банки в умовах тривалої війни зберегли довіру клієнтів, високу операційну ефективність та прибутковість – Огляд банківського сектору. Національний банк України. [Електронний ресурс] URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-v-umovah-trivaloyi-viyni-zberegli-doviru-kliyentiv-visoku-operatsiynu-efektivnist-ta-pributkovist--oglyad-bankivskogo-sektoru> (дата звернення: 28.10.2024).

61. Нянько В., Нянько Л., Нянько В. Банківська система за воєнного стану та у післявоєнному відновленні України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. № 35. С. 96–105.

62. Пестовська З. С. Індикатори фінансової безпеки банківської діяльності: макро- та мікроекономічний рівні. [Електронний ресурс] URL: <http://duan.edu.ua/uploads/finansy14-15/11137.doc> (дата звернення: 25.10.2024).

63. Побережний С. М. Фінансова безпека банківської діяльності : навч. посіб. / за ред. О. Л. Пластун, Т. М. Болгар. Суми, ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 112 с.

64. Прокопенко Н. С., Виклюк М. І. Складові безпеки банківської діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. науково-техн. пр. Львів, 2014. С. 302–308.

65. Про банки і банківську діяльність. Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 03.10.2024).

66. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 11.10.2024).

67. Про Національний банк України. Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

68. Про національну безпеку України. Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.10.2024).

69. Про особливості регулювання ліквідності банків у період дії воєнного стану. Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0022500-22#Text> (дата звернення: 30.10.2024).

70. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану. Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення: 30.10.2024).

71. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб. Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 11.10.2024).

72. ПУМБ у війну. ПУМБ. [Електронний ресурс] URL: https://about.pumb.ua/growth/war_in_ukraine (дата звернення: 03.10.2024).

73. РЕЗОЛЮЦИЯ 53/144 Генеральной Ассамблеи ООН. ІПС ЛІГА:ЗАКОН. [Електронний ресурс] URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU98102> (дата звернення: 10.10.2024).

74. Рейтинг надійних банків України 2024 (жовтень). FORINSURER. [Електронний ресурс] URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення: 21.10.2024).

75. Розова А. К. Порівняльний аналіз фінансового стану комерційних банків : квал. роб. на здобуття освіт. ступ. бакалавр : спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Київ, 2020. 78 с.

76. Руденко М. В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 61–65

77. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку : навч. посіб. / ред.: І. В. Сало, О. А. Криклій. Суми : Університетська книга, 2007. 314 с.

78. Скоромохов Є. О., Дишкант Н. О., Філіппов В. Ю. Напрями покращення фінансового стану банківських установ. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1, № 4. С. 129–138.

79. Структура кредитно-інвестиційного портфеля банків на 1 січня 2024 г. Мінфін. [Електронний ресурс] URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/ranking/cip/2024/1/> (дата звернення: 22.10.2024).

80. Стукало Н. Державне антикризове регулювання банківського сектору: досвід ЄС та України. *Вісник Національного банку України*. 2010. № 7. С. 20–25.

81. Ткаченко А. М. Вимірювання фінансової безпеки банківської системи. *Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку : зб. наук. пр.* 2009. С. 333–346.

82. Трудові відносини. ПУМБ. [Електронний ресурс] URL: https://about.pumb.ua/growth/labor_relations (дата звернення: 04.10.2024).

83. Фадєєв Д. А. Фінансова безпека банківської діяльності в Україні. *Education and Science*. [Електронний ресурс] URL: https://www.rusnauka.com/5_NITSB_2009/Economics/40908.doc.htm (дата звернення: 30.09.2024).

84. Хітрин О. І. Фінансова безпека комерційних банків. *Фінанси України*. 2004. № 11. С. 118–124.
85. Чистий прибуток ПУМБ за 2023 рік склав 3,96 млрд грн. ПУМБ. [Електронний ресурс] URL: <https://about.pumb.ua/presscenter/news/item/7166-chistij-pributok-pumb-za-2023-rk-sklav-396-mlrd-gr#info> (дата звернення: 04.10.2024).
86. Шевців Л. Ю., Сенишин Б. Б. Шляхи підвищення фінансової безпеки банків України в умовах глобалізаційних процесів. *Бізнес Інформ*. 2020. № 9. С. 254–262.
87. Шпачук В. Найпоширеніші проблеми в банківській діяльності та першочергові заходи щодо їх вирішення. *Вісник Національного банку України*. 2002. № 10. С. 45–46.
88. Шуміло О. С., Заїка О. В., Гречко С. Є. Аналіз сучасного стану банківської системи України. *Економічний простір*. 2023. № 188. С. 195–199.
89. Hayden E., Porath D. The Basel II risk parameters: estimation, validation, stress testing – with applications to loan risk management. 2nd ed. Springer-Verlag. Berlin, Heidelberg, 2011. 435 p.
90. Ingves S. What is a useful central bank? Speech by Mr Stefan Ingves, Governor of the Sveriges Riksbank, at the Norges Bank Symposium, Oslo, 18 November 2010. Bank for International Settlements. [Electronic recours] URL: <https://www.bis.org/review/r110704f.pdf> (date of the application: 15.10.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Динаміка, склад та структура активів АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки

Найменування статті	Значення по роках						Відхилення			
	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2022 до 2021 рр.		2023 до 2022 рр.	
	грн	Питома вага, %	грн	Питома вага, %	грн	Питома вага, %	Абсол.	Відн., %	Абсол.	Відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Грошові кошти та їх еквіваленти	21 326 213	20,38	46 455 869	41,53	33 747 952	22,01	25 129 656	117,83	-12 707 917	-27,35
Кошти в інших банках	2 802 502	2,68	3 409 916	3,05	4 231 505	2,76	607 414	21,67	821 589	24,09
Кредити та заборгованості клієнтів	53 086 793	50,73	43 770 237	39,13	52 058 047	33,95	-9 316 556	-17,55	8 287 810	18,93
Похідні фінансові активи	10 814	0,01	0	0,00	8 510	0,01	-10 814	-100,00	8 510	0,00
Інвестиційна нерухомість	62 099	0,06	59 168	0,05	59 168	0,04	-2 931	-4,72	0	0,00
Інвестиції в цінні папери	23 142 132	22,11	12 586 771	11,25	58 155 525	37,92	-10 555 361	-45,61	45 568 754	362,04
Основні засоби та нематеріальні активи	1 954 014	1,87	2 365 187	2,11	1 972 555	1,29	411 173	21,04	-392 632	-16,60
Необоротні активи, утримувані для продажу та активи групи вибуття	344 177	0,33	259 282	0,23	234 030	0,15	-84 895	-24,67	-25 252	-9,74
Інші активи	294 583	0,28	534 131	0,48	273 802	0,18	239 548	81,32	-260 329	-48,74
Інші фінансові активи	1 625 557	1,55	2 419 697	2,16	2 611 752	1,70	794 140	48,85	192 055	7,94
Усього активів	10 4648 884	100	111 860 258	100,00	153 352 846	100	7 211 374	6,89	41 492 588	37,09

Джерело: систематизовано за даними [9-11]

Динаміка, склад та структура пасивів АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки

Найменування статті	Значення по роках						Відхилення			
	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2022 до 2021 рр.		2023 до 2022 рр.	
	грн	Питома вага, %	грн	Питома вага, %	грн	Питома вага, %	Абсол.	Відн., %	Абсол.	Відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Зобов'язання перед НБУ	5 693 029	5,44	4 188 304	3,74	0	0	-1 504 725	-26,43	-4 188 304	-100
Кошти банків	1 445 196	1,38	2 324 222	2,08	2 716 727	1,77	879 026	60,82	392 505	16,89
Кошти клієнтів	80 871 781	77,28	90 299 888	80,64	126 542 822	82,53	9 428 107	11,66	3 624 2934	40,14
Похідні фінансові зобов'язання	8 204	0,01	93 807	0,08	1250	0,0008	85 603	1043,4	-92 557	-98,67
Інші фінансові зобов'язання	2 508 955	2,40	2 546 201	2,27	2 188 420	1,43	37 246	1,5	-357 781	-14,05
Інші зобов'язання	1 560 365	1,49	825 417	0,74	4 495 855	2,93	-734 948	-47,1	3 670 438	444,68
Усього зобов'язань	92 087 530	88,00	100 277 839	89,55	135 945 074	88,66	8 190 309	8,89	35 667 235	35,57
Власний капітал										
Акціонерний капітал	4 780 595	4,57	4 780 595	4,27	4 780 595	3,12	0	0	0	0
Емісійний дохід	101 660	0,10	101 660	0,09	101 660	0,07	0	0	0	0
Дооцінка	437 533	0,42	430 759	0,38	403 283	0,26	-6774	-1,55	-27 476	-6,38
Резерв під прибутки та збитки	124 623	0,12	-350 345	-0,31	1 407 291	0,92	-474 968	-381,12	1 757 636	-501,7
Резервний капітал	2 909 909	2,78	2 909 909	2,60	2 909 909	1,90	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток	4 206 973	4,02	3 823 803	3,41	7 787 034	5,08	-383 170	-9,11	3 963 231	103,65
Усього власного капіталу	12 561 293	12,00	11 696 381	10,45	17 389 772	11,34	-864 912	-6,89	5 693 391	48,68
Усього пасивів	104 648 824	100,00	111 974 220	100,00	153 334 846	100,00	7 325 396	7,00	41 360 626	36,94

Джерело: систематизовано за даними [9-11]

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 13:51:17 13.12.2024

Назва файлу з підписом: Lebedynska_KMR_Bitner_bank.pdf.p7s.p7s.p7s
Розмір файлу з підписом: 925.7 КБ

Назва файлу без підпису: Lebedynska_KMR_Bitner_bank.pdf
Розмір файлу без підпису: 872.1 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач - 1: Лебединська Євгенія Миколаївна
П.І.Б.: Лебединська Євгенія Миколаївна
Країна: Україна
РНОКПП: 3751801301
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:59:50
02.12.2024
Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг
Серійний номер: 382367105294AF97040000088074C0062785902
Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301
Серійний номер носія особистого ключа: Не визначено
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Кваліфікований
Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Підписувач - 2: АЗАРЕНКОВА ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА
П.І.Б.: АЗАРЕНКОВА ГАЛИНА МИХАЙЛІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2571514226
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 15:33:32
04.12.2024
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F0400000E4DA710112DF3D05
Тип носія особистого ключа: Незахищений
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Підписувач - 3: Омеляненко Денис Олегович
П.І.Б.: Омеляненко Денис Олегович
Країна: Україна
РНОКПП: 3634714115
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:53:21
13.12.2024
Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг
Серійний номер: 382367105294AF970400000EF5A070009B10B03
Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301
Серійний номер носія особистого ключа: Не визначено
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Кваліфікований
Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.11.25 13:00